

Institutionen för psykologi

Livets längsta relation

- en kvantitativ studie om kvalitet i syskonrelationer och dess kopplingar till välbefinnande, rivalitet, ålderskillnad och andra faktorer.

Anna Hellberg

Karin Österlund

Psykologexamensuppsats ht 2010

Handledare: Daiva Daukantaité

Examinator: Sven Ingmar Andersson

This study examined the relationship between the quality of the relationship with the sibling closest in age and factors such as well-being, number of siblings, the gender composition of the sibling relationship, biological kinship, rivalry and age difference. Gender differences were also examined. 470 people participated in a survey focusing on these areas.

The results showed that the quality of the sibling relationship is positively correlated with both subjective and psychological well-being. Furthermore, it appeared that rivalry is correlated negatively with sibling relationship quality. Also, respondents with full siblings had higher ratings of the relationship than respondents with half-siblings on certain parameters. Furthermore, the results showed that respondents who had a sibling of same sex rated both childhood relationship and adult relationship quality higher. Some gender differences were also found. For example, women rated sibling relationship quality slightly higher on some subscales.

The study showed that the affective component of the quality of sibling relationship had a special position. This component was less affected by external factors such as gender composition, age difference and biological kinship, than the cognitive and behavioral components was. This suggests that the feelings towards a sibling to a certain extent are independent of behavior and thoughts.

Keywords: Siblings, Sibling Rivalry, Maternal Rivalry, Paternal Rivalry, Sibling Relationships, Biological kinship, Age-gap, Subjective Well-being, Psychological Well-being, Full siblings, Half-siblings, Childhood Relationships, Only Child.

Studien undersökte sambanden mellan kvaliteten i relationen till det åldersmässigt närmsta syskonet och faktorer som välbefinnande, syskonantal, könssammansättning i syskonrelationen, biologiskt släktskap, rivalitet och åldersskillnad. Dessutom undersöktes könsskillnader i respondenternas svar. 470 personer deltog i en enkät med fokus på de ovan nämnda områdena.

Resultaten visade att syskonrelationskvalitet korrelerar positivt med såväl subjektivt som psykologiskt välbefinnande. Vidare visade det sig att rivalitet korrelerar negativt med syskonrelationskvalitet men att antalet syskon inte har något samband med respondenternas skattning av relationen. Det visade sig också att biologiskt släktskap var relevant för skattningen av syskonrelationen; respondenter med helsyskon skattade relationen högre än respondenter med halvsyskon på vissa parametrar. Även könskonstellation var av betydelse; respondenter som hade ett syskon av samma kön skattade syskonkvaliteten högre gällande såväl barndomsrelationen som den vuxna relationen. Vissa könsskillnader hittades också, exempelvis skattade kvinnor sig något högre på vissa delskalor som mäter syskonrelationskvalitet.

Det framkom att den affektiva delen av respondenternas upplevelse av kvaliteten i syskonrelationen hade en särställning. Denna del påverkades mindre av yttre faktorer som könskonstellation, åldersskillnad och biologiskt släktskap, än vad de kognitiva samt beteendemässiga delarna gjorde. Detta tyder på att känslorna för syskonet i viss utsträckning är oberoende av beteende och tankar.

Nyckelord: Syskon, Syskonrivalitet, Modersrivalitet, Fadersrivalitet, Syskonrelationskvalitet, Syskonrelation, Biologiskt släktskap, Åldersskillnad, Subjektivt välbefinnande, Psykologiskt välbefinnande, Syskonantal, Helsyskon, Halvsyskon, Barndomsrelation, Ensambarn.

Innehållsförteckning

Syskonrelationer.....	6
Syskonrelationer och sociodemografiska faktorer.....	11
Välbefinnande.....	17
Syfte och hypoteser.....	22
Kvalitet i syskonrelationen.....	24
Deltagare och urval.....	24
Författarna.....	25
Instrument.....	25
Procedur.....	28
Statistisk bearbetning.....	29
Beskrivande statistik.....	31
Medelvärdesjämförelser.....	31
Sambandet mellan kvalitet och rivalitet i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen.....	32
Samband mellan åldersskillnad, syskonrelationskvalitet samt upplevelsen av rivalitet.....	33
Samband mellan syskonantal och kvalitet i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen samt upplevelsen av rivalitet.	33
Samband mellan biologiskt släktskap och syskonrelationskvalitet samt upplevelse av rivalitet..	34
Samband mellan könskonstellation i syskonparet och kvalitet i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen samt upplevelse av rivalitet.....	36
Samband mellan kvalitet i syskonrelationen och psykologiskt och subjektivt välbefinnande.....	38
Syskonantal och psykologiskt och subjektivt välbefinnande.	39
Ensbarn och psykologiskt och subjektivt välbefinnande.....	40
Sambandet mellan ålder och kvalitet i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen.....	40
Kvalitativa aspekter och respondenternas kommentarer.....	40
Resultatdiskussion.....	42
Metoddiskussion.....	51
Viktigaste slutsatser.....	54
BILAGA 1	
BILAGA 2	
BILAGA 3	

Inledning

I hate my sister, she's such a bitch.
She acts as if she doesn't even know that I exist.
But I would do anything to let her know I care.
But I am only talking to myself 'cos she isn't there.

I love my sister, she's the best.
She's cooler than any other girl that I have ever met.
She had the greatest band, she had the greatest guy.
She's good at everything and doesn't even try.

(My Sister - Juliana Hatfield)

Kain och Abel, Romulus och Remus, Hans och Greta, Luke Skywalker och prinsessan Leia, Mary och Anne Boleyn, Askungen och de elaka styvsystrarna. Historien och kulturen är full av dramatiska berättelser om syskons starka vänskap och intensiva rivalitet. Och det är inte så konstigt. Syskonrelationer är i många fall de längsta relationerna vi har i våra liv. Ofta följs syskon åt under hela uppväxten samt vuxenlivet. Enligt Statistiska Centralbyrån uppskattas ungefär 89 % av Sveriges befolkning ha minst ett syskon (personlig kommunikation, 10 september 2010). Trots detta är forskningen på syskonrelationer mycket mindre omfattande än forskningen på relationen mellan barn och deras föräldrar, framförallt mamman, samt forskningen kring romantiska parrelationer. Syskonrelationen utvecklas under livsloppet och syskon kan ta olika roller under olika faser, och synen på den egna syskonrelationen kan också förändras under livet, något som forskningen på senare tid tittat närmare på. En väsentlig del av förståelsen av syskonrelationers vikt och påverkan är att ta såväl de mörka och de ljusa sidorna av syskonskapet i beaktande. Syskonrelationer består inte bara av rivalitet eller samhörighet, utan av en blandning av de båda, och av de många nyanser som kan uppstå däremellan. Syskon kan vara en viktig men underskattad resurs för personer som söker hjälp hos psykologer. Ökad kunskap om syskonrelationer kan också underlätta vid insatser i familjer. Det är likaså av betydelse att höja det allmänna medvetandet om syskonrelationers betydelse, samt att belysa att syskonrelationer är viktiga inte bara under barndomen, utan också i vuxenlivet. I denna studie har vi valt att fokusera på kvaliteten i syskonrelationer och deras koppling till välbefinnande. Dessutom har vi undersökt hur faktorer som familjestorlek, könssammansättning i syskonrelationen och ålderskillnad påverkar syskonrelationen, under barndomen och i vuxenlivet, samt dessa faktorer påverkan på välbefinnande i vuxen ålder.

Teori

Syskonrelationer

Vad är ett syskon?

I industrialiserade länder definieras syskon vanligtvis utifrån biologiska eller släktskapsmässiga kriterier. Utgångspunkten är hur många biologiska föräldrar personer delar och utifrån detta talas det om helsyskon, halvsyskon och styvsyskon/plastsyskon. Det är viktigt att ha med sig att definitionen av vem som är ett syskon kan se olika ut i olika delar av världen. I Kwara'aekulturen på Salomonöarna är en individ syskon med barn till föräldrarnas syskon av motsatt kön och i Abaluyyakulturen i Kenya inkluderas alla barn som fostrats i samma hushåll i syskonbegreppet. I Giriamakulturen, också i Kenya, är barn i samma åldersgrupp från samma by syskon, och med detta syskonskap följer samma förväntningar gentemot alla syskon på att uppfylla de plikter som syskonskapet har i denna kultur (Cicirelli, 1994). I denna uppsats definieras syskon som en person som man huvudsakligen har vuxit upp tillsammans med, och helsyskon som personer som har båda föräldrarna gemensamma, halvsyskon som personer som har en förälder gemensamt och styvsyskon som en person som man har vuxit upp tillsammans med, men med vilken man inte har gemensamma föräldrar. Respondenterna i denna studie har själva fått ta ställning till vilken kategori deras syskon tillhör.

Historisk överblick över syskonforskning inom psykologin.

Det finns ett antal teorier som har behandlat syskonrelationer och olika aspekter av dessa. De kanske tidigaste kända teorierna inom psykologin återfinns bland äldre psykoanalytiska teorier om syskon, vilka i stor utsträckning fokuserade på hur syskonrelationen påverkade relationen mellan föräldrarna och barnet (Sanders, 2004). Sigmund Freud la stor vikt vid rivaliteten mellan syskon, och såg syskonet som en rival om moderns uppmärksamhet, inte minst under oidipalkonflikten (Sanders, 2004). Enligt Freud uppstår denna när barnet (pojken) är i femårsåldern och hans sexuella önsningar gentemot modern gör fadern till en rival som han vill förgöra (Igra, 1987). Ett syskons födelse skulle enligt detta sätt att se innebära att barnet får ytterligare en person att tävla mot. Även Alfred Adler behandlade syskonrelationer i sina teorier. Han menade att födelsen av ett syskon kan vara en mycket traumatisk händelse och han myntade termen "detronisering" för att beskriva det som händer när ett barn som tidigare varit ensam med sina föräldrar får ett syskon och plötsligt måste dela med sig av uppmärksamheten (Sanders, 2004). Enligt Adler kommer det förstfödda barnet alltid att påverkas av att de har förlorat föräldrarna till nästkommande syskon. Också David M. Levy menade att syskonets födelse var en mycket viktig och ofta negativt laddad upplevelse för barnet. Han införde begreppet syskonrivalitet, och såg denna som en mycket stark kraft i familjer. Han använde en standardiserad lekteknik för att undersöka hur barnet reagerade på att modern ägnar

sin uppmärksamhet åt ett syskon, och fann att de flesta barn reagerar på ett aggressivt sätt (Levy, 1941, refererat i Sanders, 2004). Senare psykoanalytisk teoribildning har också undersökt vad aggressionen, rivaliteten och avundsjukan mellan syskon skulle kunna ha för fördelar för barnet. Objektrelationsteoretiker har pekat på möjligheten att dessa känslor kan leda till jämförelser mellan sig själv och andra och på så sätt underlätta differentiering mellan sig själv och objekt (andra personer). Andra senare psykoanalytiska teoretiker har också fokuserat bortom rivaliteten och poängterat att en viktig dimension i syskonskapet är lojalitet och förmågan att bilda en enad front samt möjligheten att utveckla empati (Sanders, 2004).

Teoretiker i den familjeterapeutiska traditionen har också intresserat sig för syskonrelationer. Här har man i stor utsträckning undersökt hur personligheten påverkas av födelseordning, kön och ålderskillnad. Walter Toman är en av de mest uppmärksammande inom området. Han menar att beroende på hur syskonskaran ser ut strukturellt så kommer olika personer i denna få olika roller och även bära med sig dessa roller ut i livet utanför familjen (Sanders, 2004). Han utvecklade en modell med tio olika prototyper, var och en med en egen personlighetsprofil. De karakteristiska dragen predicerar vilket arbete, vilka vänner och vilken partner som kommer att passa individen. Exempelvis anses den äldsta brodern i en brödraskara trivas med att ta en ledarroll speciellt bland andra män, medan en yngsta syster i en systerskara anses tycka om förändring, vara impulsiv samt benägen att konkurrera med andra kvinnor (Toman, 1994). Den danske psykiatern Oluf Martensen-Larsen och journalisten Kirsten Sørrig (1994) gör en liknande typologi i sin bok *Familjemönster och personlighet – varför man blir den man blir*, där de bland annat skriver att ”medan storasyster är en stabil och solid arbetskraft som trivs bäst med fasta rutiner och välordnade förhållanden så tycker lillasyster bäst om omväxlande och spännande upplevelser. Hon är impulsiv och ibland instabil.” (s 48). Denna typ av tankegångar har fått utrymme i populärpsykologin och även till viss del bland organisations- och ledarskapskonsulter, men har också kritiserats för att de i stor utsträckning liknar horoskop med för lite empiriskt stöd, samt att de tar för stor hänsyn till hur familjekonstellationen ser ut och för liten till andra faktorer (Sanders, 2004). Toman (1994) är dock själv medveten om denna begränsning och menar att familjestrukturer kan avgöra upp till 20 % av en individs beteende, och att det är viktigt att beakta andra förhållanden, som etnisk och religiös bakgrund, utbildning och talanger.

Syskonfunktioner.

Syskonrelationer är komplexa i sina funktioner och inom olika teoretiska skolor har man undersökt olika funktionsområden.

Att syskonrelationen kan fungera som en rollmodell för andra relationer längre fram i livet har uppmärksamrats av en mängd olika forskare. Inom anknytningsforskning har fokus varit att barn

lär sig beteendemönster i sina uppväxtfamiljer och utvecklar inre arbetsmodeller för hur relationer och samspel fungerar, och att dessa modeller sedan generaliseras utanför familjen, i andra relationer (Bowlby, 1973). De mentala representationerna, som baseras på de personer som står barnet närmast, kommer att ligga till grund för hur individen relaterar till andra personer under resten av livet. På så sätt kan syskonrelationen komma att bli betydelsefull för hur en individ ser på andra relationer, exempelvis med jämnåriga. Syskon kan också användas för modellinlärning eller andra typer av social inlärning (Bandura, 1977) eller för att ta spjörn emot och på så sätt utvecklas i motsatt riktning, så kallad deidentifikation (Whiteman, Becerra & Killoren, 2009).

Weaver, Coleman och Ganong (2003) har troligtvis utvecklat den mest heltäckande teorin om syskonfunktioner och definierar sex områden, eller sex funktioner, där syskon fyller viktiga roller för varandra, framför allt under barndomen och ungdomsåren. Det första är identitetsskapande, som kan ske genom att syskon jämför sig med sina syskon, använder syskons erfarenheter och differentierar sig från syskonen. På så sätt kan syskonrelationer hjälpa individen att skapa sig en egen roll i familjen och utanför den. Den andra funktionen kallas ömsesidig reglering och handlar om att syskonrelationen kan användas för att prova nya roller och beteenden och få återkoppling av sitt syskon. Denna funktion underlättas av jämlikheten i syskonrelationen (i jämförelse med andra mer ojämlika relationer, som exempelvis förälder-barn). Den ömsesidigt reglerande funktionen kan vara mer eller mindre explicit. Syskon kan ibland fråga varandra rakt ut om hur de ska bete sig eller klä sig, men ibland kan regleringen ske genom ickeverbala reaktioner eller signaler. När denna ömsesidiga reglering leder till framgång kommer syskonrelationen att stärkas, menar Weaver et al. (2003). Den tredje funktionen kallas att försvara/skydda. Syskon kan skydda varandra mot andra personer, både inom och utanför familjen. Syskon har ofta mer insyn i varandras liv än vad föräldrarna har, och till viss del kan denna funktion handla om att skydda syskonet och dess förehavanden från föräldrarnas insyn. Att dela och bevara hemligheter skapar ofta en känsla av lojalitet mellan syskon. Den fjärde funktionen som Weaver et al. (2003) definierar kallar de för att tolka. Syskon kan hjälpa varandra genom att tolka föräldrarnas eller andra syskons beteende för varandra. De kan exempelvis diskutera föräldrarnas humör och attityder. Syskon kan också tolka varandras beteende för föräldrarna, och förklara varför ett syskon exempelvis är på dåligt humör. Tolkningen kan leda till större ömsesidig förståelse inom familjen. Den femte syskonfunktionen kallas att tillhandahålla direkta tjänster. Detta område handlar om den vardagliga interaktionen syskon ofta har med varandra, och de tjänster som de då ger och får; som att låna pengar av varandra, utföra tjänster och hjälpa varandra. Det sjätte och sista området som tas upp är att lära varandra färdigheter. Här handlar det om hur syskon kan vara varandras lärare, när det gäller exempelvis skolarbete, idrott, jobbsökningar eller annat. Weaver et al. (2003) menar att hur dessa funktioner utförs och manifesterar sig i stor utsträckning påverkas av hur syskonrelationen ser ut,

exempelvis åldersskillnad, kön, antal barn i familjen, om syskonen är helsyskon, halvsyskon eller styvsyskon och så vidare. De menar vidare att de olika syskonfunktionerna ofta fortsätter att vara viktiga även för unga vuxna, samtidigt som syskonen frigör sig från föräldrarna. Flera av dessa funktioner kan också fortsätta att vara viktiga även under vuxenlivet.

Även andra teoretiker har talat om syskonfunktioner om än inte lika explicit. Milevsky (2005) har visat att en syskonrelation delvis kan fungera kompensatoriskt för ett otillräckligt stöd från föräldrar. Alltså torde syskonrelationerna vara ännu viktigare för de barn som växer upp med föräldrar som inte ger dem det stöd som de är i behov av. En syskonrelation kan även kompensera för andra dåligt fungerande relationer såsom vänskapsrelationer och påverka individens upplevelse av livstillfredsställelse, ensamhet, depression samt självkänsla. Berk (2007) menar att syskonrelationen kan underlätta det som skulle kunna kallas för en individs förståelse av världen. Genom en gemensam bakgrund gynnas utvecklingen av gemensamma värderingar och perspektiv och på så sätt också möjligheten till djup ömsesidig förståelse.

Syskon kan alltså sammanfattningsvis fylla flera viktiga funktioner för varandra, om de har tillgång till varandra och kan bygga en relation.

Syskonrelationens utveckling under livsloppet.

Syskonrelationer är som de flesta relationer inte statiska, utan utvecklas under livsloppet. Sanders (2004) beskriver fem steg i syskonrelationen och hur den utvecklar sig under livsloppet. Det första är syskonets födelse. Sanders skriver att de flesta barn reagerar på något sätt när ett syskon föds, och att vissa barn uppvisar extrema reaktioner. Det äldre syskonet kan bli mer stökigt eller krävande, men för de allra flesta barn är dessa reaktioner övergående. Reaktionerna beror på att miljön i familjen förändras och att kvantiteten och kvaliteten i umgänget med föräldrarna minskar. För det äldre syskonet, framförallt ett barn som är förstfött, är detta en mycket stor förändring. Berk (2007) beskriver att ett syskons födelse kan vara en svår upplevelse för ett barn som måste dela den tidigare odelade uppmärksamheten. Det andra steget i syskonrelationen som Sanders (2004) beskriver är att växa upp tillsammans. Under uppväxten är det vanligt att syskonen tillbringar allt mer tid med varandra och allt mindre tid med föräldrarna. Ju äldre syskonen blir desto mer jämlik blir relationen. Sanders (2004) poängterar att mängden värme och vänlighet är viktigare än mängden konflikt och fientlighet för hur relationen kommer att utvecklas. De båda dimensionerna är inte heller varandras motsatser utan kan samexistera i relationen. Under barndomen handlar konflikter mellan syskon ofta om ägodelar som exempelvis leksaker, åtminstone när barnen är i ungefär samma ålder. Sanders (2004) tredje steg är syskonrelationen under ungdomstiden. Konflikter mellan syskon i tonåren handlar mer sällan om ägodelar och oftare om rumsligt utrymme. Konflikterna mellan syskon minskar också ofta under ungdomsåren, kanske delvis för att

tonåringar kan undvika bråk genom att exempelvis gå hemifrån. Det kan också vara så att det äldre syskonet blir tonåring och ungdom, medan det yngre syskonet fortfarande är kvar i barndomen. Detta kan leda till mindre interaktion och således färre konflikter, då det äldre syskonet lägger mer tid och energi på kompisar och jämnåriga (Sanders, 2004). Även Berk (2007) beskriver att tonåringar riktar mer uppmärksamhet mot vänner och kärleksrelationer samt försöker frigöra sig från ursprungsfamiljen. Hon menar vidare att när yngre syskon växer upp kommer de inte längre att acceptera att det äldre syskonet bestämmer över dem och att inflytandet från äldre syskon generellt sett minskar under ungdomsåren. Det fjärde steget som Sanders (2004) beskriver är syskonrelationen i vuxenlivet. Här poängteras att vid stora förändringar i livet förändras också syskonrelationen. Det kan handla om att syskonen flyttar hemifrån eller att någon av eller båda föräldrarna avlider. Som vuxna kan syskonen också bestämma mer över sin relation på egen hand, och själva avgöra hur mycket kontakt de ska ha. Enligt Berk (2007) förvandlas många syskonrelationer till vänskapsrelationer under vuxenlivet. Sherman, Lansford och Volling (2006) menar att det kan vara så att syskonrelationer som varit präglade av konflikt kan bli mer harmoniska när syskonen har flyttat hemifrån. När syskon inte längre bor tillsammans, finns det färre tillfällen och anledningar för konflikt och bråk. Det femte steget i Sanders (2004) beskrivning är syskonrelationen under den senare delen av livet. Här kan syskonrelationen handla om omhändertagande av varandra. Syskonen är också oftast de sista kvarlevande från ursprungsfamiljen. Berk (2007) menar att syskon i detta skede i livet kan ha glädje av att tillsammans se tillbaka på sitt liv och sin relation.

Rivalitet och konflikt.

Som nämnts tidigare, så kantas ofta syskonrelationerna i perioder av rivalitet och konflikt, parallellt med värme och vänlighet. Förmågan att hantera konflikter är en viktig del i familjelivet. Syskonrelationer spelar här en central roll, med dess inbördes rangordningar och behov av att vinna föräldrarnas uppmärksamhet och gunst. Att få möjlighet att öva konfliktförmågor är av stor betydelse för att kunna utveckla och forma de arbetsmodeller, som ligger till grund för att förstå sig själva och andra. Det är också betydelsefullt för det växande barnets självtillit och tillit till andra människor (Broberg, Risholm Mothander, Granqvist & Ivarsson, 2009).

Riggio (2000) menar att syskonrivalitet minskar med åldern. Vuxna rapporterar att de mycket sällan bråkar eller upplever rivalitet med sitt syskon. Riggios forskning visar att rivalitet om den gemensamma mammans kärlek och uppmärksamhet är kopplat till att syskonen tillbringar mindre tid med varandra, men att den inte påverkar känslor och tankar kring syskonrelationen. Det är viktigt att förstå att upplevelsen av syskonrelationen kan förändras, menar Riggio. De individer som skattar relationen som negativ i barndomen kan ändå ha en mycket positiv relation med sitt syskon

som vuxen (Riggio, 2006). Den del av syskonrelationen som handlar om rivalitet och konflikt kan komma att avta efter barndomen, då syskon kan välja hur mycket kontakt de ska ha med varandra. På så sätt kan syskon som inte kommer överens välja att ha mindre kontakt med varandra. På samma sätt kan rivaliteten minska då syskonen inte heller längre bor tillsammans med sina föräldrar, menar Stocker, Lanthier och Furman (1997). Samma författare redovisar att upplevelsen av konflikt och rivalitet är mycket svagt kopplat till upplevelsen av värme i syskonrelationen. Detta kan spegla de ambivalenta känslor som många individer kan ha gentemot sina syskon. Positiva och negativa känslor gentemot syskonet är inte motsatser, eller motpoler på en skala, istället ryms båda typerna av känslor i relationen. Det kan dock vara så att rivalitet och kamp om föräldrarnas uppmärksamhet kan vara ett känsligt ämne, och kanske inget man pratar med sitt syskon om (Stocker et al., 1997). Därför kan rivalitetskänslor också fortsätta att vara emotionellt laddade och ”förbjudna” även under vuxenlivet när andra konflikter reds ut och avdramatiseras, men mängden tillfällen då dessa känslor aktualiseras kan minska. De faktorer som ger mindre tillfälle för kontakt och interaktion mellan syskon är också till stor del de faktorer som minskar mängden konflikt mellan syskonen (Newman, 1996). De faktorer som underlättar för syskonen att utveckla vänskapsrelationer och positiva känslor gentemot varandra är därför inte de samma som skapar konfliktfria relationer under barndomen. Konflikt och kärlek står alltså inte i motsats till varandra, utan kan samexistera i syskonrelationen.

Syskonrelationer och sociodemografiska faktorer.

Det finns ett antal faktorer som i större eller mindre utsträckning skulle kunna påverka syskonrelationen. Ofta nämns faktorer som till exempel ålderskillnad, kön och familjestorlek i olika studier. Nedan beskrivs den forskning som finns kring dessa olika faktorer och dessas eventuella påverkan på syskonrelationen.

Ålderskillnad.

Cicirelli (1994) menar att ålderskillnaden mellan syskon vanligtvis är större i familjer med färre barn. Han anser att den optimala ålderskillnaden för syskon är någonstans mellan två och fyra år. Detta bidrar enligt honom till en optimerad stimulering syskonen emellan samtidigt som antalet konflikter blir mindre.

Syskon som är födda tätt kommer att vara mer lika varandra utvecklingsmässigt under uppväxten än vad syskon födda med större mellanrum är. Därför är det också mer sannolikt att de kommer att konkurrera om samma leksaker och aktiviteter jämfört med syskon med större ålderskillnad (Newman, 1996). I en studie av Stocker et al. (1997) visade det sig att stor ålderskillnad mellan syskonen var kopplat till mindre konflikt i relationen. Syskon som var längre

ifrån varandra åldersmässigt upplevde mindre konflikt i relationen än vad syskon som var nära i ålder gjorde. Ett större åldersgap kan däremot leda till mer ojämlika roller samt sned makt- och ansvarsfördelning. Newman (1996) menar att ålderskillnaden påverkar typ och grad av konflikt mellan syskon. Syskon som är födda tätt är mer benägna att relatera till varandra som jämnåriga och jämlikar, och kommer därför att relatera till varandra på liknande sätt som de relaterar till andra jämnåriga. Syskon med större åldersskillnad kommer inte att vara lika benägna att relatera till varandra på detta sätt. Newman (1996) menar att det är osannolikt att syskon med större åldersskillnad kommer att utveckla en nära vänskap, eftersom de inte har haft jämlika roller i familjen och eftersom mängden interaktion mellan dessa syskon är otillräcklig. Däremot kan relationerna mellan syskon med stor åldersskillnad vara relativt fria från konflikt. Syskon med mindre ålderskillnad är mer benägna att utveckla starka vänskapsrelationer, men dessa relationer är mer benägna att kantas av konflikter.

Newman (1996) menar vidare att det är svårt att uttala sig om hur åldersskillnaden påverkar syskonrelationen, eftersom det är ett komplext område och att för lite forskning har gjorts för att utreda detta. Det finns många faktorer att ta hänsyn till när man undersöker åldersskillnad mellan syskon, som exempelvis syskonens kön, storleken på familjen, åldersskillnad till eventuella andra syskon, om åldersskillnaden är planerad eller inte, syskonens aktuella ålder och så vidare. Det är också så att åldersskillnader är konstanta, men att ålder inte är konstant. Därför är det viktigt att fundera över hur åldersskillnaden påverkar syskonen vid olika utvecklingsstadier i livet. Newman (1996) hänvisar till ett flertal studier som undersökt åldersskillnader mellan syskon under senare delen av barndomen och drar slutsatsen att större åldersskillnad är kopplat till färre synliga problem i syskonrelationen. Här finns dock ett metodologiskt problem, eftersom de olika studierna definierar ”stor”, ”mellan” och ”liten” åldersskillnad på olika sätt. Newman (1996) sammanfattar dock resultaten genom att dra slutsatsen att en åldersskillnad på fyra år eller mer leder till mindre syskonkonflikt än mindre åldersskillnader. Han menar vidare att det är mer sannolikt att den mindre mängden konflikt till största delen beror på att syskonen har komplementära snarare än jämlika roller. Det vill säga att syskon med större åldersskillnad har relationer med större skillnad i makt och kompetens, vilket kan leda till en positiv asymmetri med omhändertagande och beundran. Syskon som har stora åldersklyftor mellan sig verkar upprätthålla svaga relationer efter flytten från föräldrahemmet (Newman, 1996).

I en studie av Riggio (2006) korrelerade åldersskillnad mellan syskon negativt med hur positivt respondenterna mindes barndomsrelationen och barndomsbeteendet, men korrelerade positivt med barndomskänslor för personer som rapporterade om ett syskon som inte var deras åldersmässigt närmaste. Åldersskillnader korrelerade dock inte signifikant med hur relationen såg ut i vuxenlivet. Detta tyder på att hur stor betydelse åldersskillnaden har för syskonrelationen är

mindre viktigt för vuxna individer, men påverkar minnet av relationen i barndomen, eftersom större åldersskillnad ofta innebär mindre interaktion mellan syskonen.

Sammanfattningsvis kan sägas att forskningen på hur åldersskillnader påverkar syskonrelationer inte är entydig, men att det förefaller som om större åldersskillnad leder till att syskonrelationen blir mindre affektivt laddad, både positivt och negativt, framförallt under barndomen.

Kön.

Hur syskonrelationen påverkas av könsskillnader och –likheter har undersökts av flera forskare. Riggio (2000) visar i en studie att vuxna syskon med samma kön uppger att de minns barndomsrelationen mer positivt än vad syskon med olika kön gör. Detta gäller framförallt bröder som rapporterar om sina bröder. Samtidigt visar Riggios forskning att personer som rapporterade om sin nuvarande relation till systrar skattar relationen högre än de som rapporterade om relation till bröder. Relationen i barndomen och vuxenrelationen påverkas således på olika sätt om syskonet är av samma eller olika kön som respondenten själv. Stocker et al.(1997) visar i sin studie att syskon av motsatt kön rapporterade mindre konflikt i sina relationer än syskon av samma kön. De fann också att individer med systrar rapporterade att deras syskonrelationer innehöll såväl mer konflikt som mer värme än individer med bröder. I Weaver et al. (2003) studie visade det sig att systrar i större utsträckning än bröder värderade syskons åsikter, tolkade familjemedlemmars beteenden åt sina syskon och tolkade syskons beteende för övriga familjemedlemmar, samt i högre grad erbjöd hjälp till syskon och utförde tjänster åt dem. Forskarnas hypotes är att systrars större benägenhet för dessa beteenden handlar om könssocialisering. De hänvisar till forskning som visar att kvinnor, mer än män, socialiseras att prata om känslor och åsikter samt att använda konversation för att skapa och upprätthålla känslomässiga band (Tannen, 1990). Eftersom kvinnor skolas in i den typen av beteende är det inte överraskande att systrar också i högre utsträckning engagerar sig i de syskonfunktioner som handlar om att tolka beteenden och ge återkoppling än vad bröder gör.

Sammanfattningsvis förefaller det alltså vara så att i vuxenlivet gynnas relationen av att åtminstone ett av syskonen är kvinna, eftersom hon då generellt sett har en roll där hon tar ansvar för att underhålla och underlätta sociala relationer. Under barndomen däremot, uppskattar individen att ha ett syskon av samma kön, även om den enkönade relationen innebär fler konflikter.

Syskonantal.

I begreppet familjestorlek ryms hur många syskon det finns i familjen. Begreppet innefattar inte antalet vuxna i familjen, då någon forskning kring detta inte hittats. Forskningen kring hur familjestorleken har en eventuell påverkan på syskonrelationen är ganska spretig. Nedan

sammanfattas de olika forskningsfynd som gjorts inom området.

I industrialiserade länder har syskonantalet i familjer generellt minskat sedan mitten av 1900-talet. Det vanligaste är att ha ett eller två syskon, fler än tre syskon är ovanligt. I icke-industrialiserade länder är antalet syskon vanligtvis större (Cicirelli, 1994).

Det fåtal studier som utvärderar familjestorlekens påverkan på syskonkonflikter visar att större familjer upplever fler öppna konflikter (Newman, 1996). Detta kan ha flera orsaker. En är att i större familjer interagerar syskonen mer med varandra, och att vissa av dessa interaktioner kommer att vara negativa. Dessutom är det sannolikt att syskon i större familjer kommer att behöva konkurrera mer om resurserna i familjen, än vad syskon i mindre familjer gör.

Trots forskningsfynd som visar att syskon i större familjer upplever mer konflikt än syskon i mindre familjer, finns det också forskning som visar att syskon i större familjer står varandra närmare emotionellt, än vad syskon i mindre familjer gör. Detta kan bero på att syskon i större familjer bryr sig mer om syskongruppen än den individuella välfärden. Newmans (1996) forskning tyder på att syskonrelationer i familjer med endast två barn är de syskonrelationer som är minst emotionellt nära. Det kan vara så att negativa känslor i tvåbarnsfamiljer blir mer intensiva då de riktas mot ett enda syskon, istället för att distribueras mot flera individer i en grupp (Newman, 1996). Dessutom är det mer sannolikt att roller och ansvarsfördelning är tydligare och mer hierarkisk mellan två syskon, vilket skulle kunna leda till färre öppna konflikter då det yngre syskonet saknar resurser för att kunna vinna över det äldre syskonet, och inte heller har tillgång till andra syskon att liera sig med. På så sätt skulle de öppna konflikterna bli färre, men samtidigt kan relationen bli mer ojämlig. Ett annat sätt att se på familjestorlek är med hjälp av resource dilution theory. Denna menar att om antalet syskon är stort så kan detta påverka välbefinnandet negativt eftersom föräldrarnas resurser, det vill säga möjlighet att ge uppmärksamhet, minskar (Downey, 1995). Vogt Yuan (2009) menar att ett stort antal syskon kan påverka individers psykiska hälsa på tre sätt. För det första kan antalet syskon utarma föräldrarnas resurser, vilket kan leda till konflikt, avundsjuka och en upplevelse av ojämn fördelning av föräldrarnas omsorg och uppmärksamhet. För det andra kan individens psykiska hälsa påverkas av kvaliteten i syskonrelationen, vilken kan komma att bli lägre då även individens egna resurser utarmas. Detta då möjligheten att knyta tät kontakt med varje enskilt syskon och mängden tid som individen kan lägga på varje syskon minskar, ju fler syskon det finns i familjen. För det tredje kan det psykiska välbefinnandet påverkas av att det är påfrestande att upprätthålla ett stort antal sociala relationer, vilket kan leda till att mängden syskonrelationer som ska underhållas orsakar stress och blir till en börda för individen. Resource dilution theory kan dock underskatta de potentiella fördelar som finns med stora familjer, och ett större antal syskon, menar Vogt Yuan (2009). Istället för att utarma resurser så kan syskon vara en källa till socialt stöd och på så sätt leda till högre välbefinnande. För det andra kan

syskonrelationer och de konflikter och den avundsjuka som uppstår i dessa relationer ses som en förberedelse för livet utanför familjen, vilket kan leda till att individen utvecklar konflikthanteringsstrategier och social kompetens. Det kan också vara så att individer med flera syskon påverkas mindre av kvaliteten i varje enskild syskonrelation så att deras psykiska hälsa påverkas mindre av syskonrelationerna (både positivt och negativt) om de har flera syskon.

Riggios forskning visar att personer med endast ett syskon rapporterar mindre positiva barndomsrelationer än de från större familjer (Riggio, 2006). Hennes forskning visar vidare att ju större antal syskon en person har, desto mer positiva minnen från syskonrelationen i barndomen rapporterar individen. Men däremot är ett större antal syskon inte kopplat till mer positiva vuxenrelationer. Interaktioner mellan syskon i större familjer verkar vara mer dynamiska, och antal syskon och vilka syskon man tillbringar tid med fluktuerar oftare. Riggio visar vidare att individer som är närmare varandra i ålder rapporterar mer positiva minnen av syskonrelationen i barndomen, speciellt när det finns flera syskon. Det verkar som om maktobalans och konkurrens mellan syskon minskar om det finns flera syskon i familjen, menar Riggio (2006). Stocker et al. (1997) fann däremot att antalet barn i familjen korrelerade negativt med värme och positivt med konflikt. Författarna menar att detta kan bero på att när familjen är större kan syskonrelationerna bli mindre nära och mindre varma, och att detta mönster kan bestå in i vuxenlivet. De menar vidare att individer med flera syskon kan uppleva att föräldrar har en begränsad mängd kärlek och uppmärksamhet, och att dessa individer är känsliga för orättvisor och skillnader i föräldrarnas beteende.

Sammanfattningsvis är forskningen kring familjestorlek alltså inte entydig, men inom detta område liksom flera andra kan slås fast att konflikt och värme inte nödvändigtvis behöver stå motsats till varandra. Såväl relationen till syskon som relationen till föräldrar påverkas av familjens storlek, men exakt på vilket sätt familjedynamiken påverkas av antalet barn går inte att uttala sig om.

Ensam barn.

Det finns många stereotyper kring hur man är som ensam barn. Längre har det funnits en negativ bild, både socialt och psykologiskt. Forskningen är här motstridig, vissa studier menar att det inte finns någon skillnad mellan ensam barn och barn med syskon, några beskriver övertag för ensam barn, medan ytterligare artiklar fokuserar på svårigheterna med att växa upp som ensam barn. (Roberts & Blanton, 2001; Sorensen, 2006).

Roberts och Blanton (2001) visar i sin kvalitativa studie som handlar om upplevelsen av att växa upp som ensam barn, att dessa skiljer sig åt från individ till individ. Som grupp sedd verkade dessa ensam barn uppskatta att slippa den del av syskondynamiken som innefattar att dela med sig,

bråka och tävla. Å andra sidan verkade de flesta av dem önska att de hade ett syskon då och då, framför allt som draghjälp eller bundsförvant. Vissa av ensam barnen skaffade därför "surrogatsyskon". Richardson (2006) menar att barn utan syskon kan känna sig missgynnade. Man kan gå miste om den sociala dimension som ett syskonskap erbjuder. Eftersom umgänget som barn kretsar mycket kring att vara med föräldrarna, kan man tvingas att agera och tycka som dessa och genom detta kan man gå miste om upplevelser av "barndom". Pitkeathley och Emerson (1994) menar att eftersom människor utvecklar stora delar av sin självbild genom vad som reflekteras tillbaka på dem från den "spegel" familjen är, så blir ensam barn mycket mer beroende av föräldrarna att bistå med denna bild, i brist på syskon som gör detta. När man växer upp kan det bli svårt att på riktigt separera sig från föräldrarna. Kännetecknet för upplevelsen av att vara ensam barn är dess intensitet. Barnet blir det enda fokus för föräldrarnas uppmärksamhet, projektioner, hopp och förväntningar (Richardson, 2006).

Roberts och Blanton (2001) visade i sin studie att en del ensam barn uppskattade den odelade uppmärksamheten från föräldrarna och att kunna ha en väldigt nära relation till dessa, vilket man kopplade till det faktum att man inte hade några syskon. Men det framkom även att den odelade uppmärksamheten kunde vara negativ och att det bland vissa av ensam barnen fanns en stor press på att man ska lyckas och "bli något". Hälften av respondenterna berättade att de behandlats som "små vuxna", då de spenderats så mycket tid med föräldrarna och andra vuxna, och att detta gjort det svårt i relationer till jämnåriga kamrater.

Winnicott (1964) anser att det i en stor familj finns utrymme för barnet att prova många olika sorters roller i relation till varandra och att detta förbereder barn för livet i större grupper och livet i världen helt enkelt. I en familj med två föräldrar och endast ett barn finns det endast tre möjliga interaktioner och alla involverar minst en vuxen. Om barnet interagerar i familjen är det alltid med en vuxen. Om barnet observerar en interaktion i familjen är denna mellan två vuxna (Pitkeathley & Emerson, 1994). I denna dynamik finns en tydlig maktobalans och detta är en stor kontrast till barn som växer upp med ett eller flera syskon. Som ensam barn går man miste om möjligheterna att förhandla, bråka, vinna och förlora, tävla om uppmärksamhet och ägande, skapa allianser mot föräldrarna och mot varandra, älska, hata, avundas, retas och överleva alla dessa upplevelser. Dessa olika känslouttryck kan ensam barnet endast testa mot en vuxen i den egna familjen (Richardson, 2006).

Sammanfattningsvis finns inga entydiga svar på hur man påverkas av att växa upp som ensam barn, utan det verkar finnas både fördelar och nackdelar, och vara en ganska individuell upplevelse.

Biologiskt släktskap.

Ofta talas det om hel-, halv- och styvsyskon. Spelar detta släktskap någon roll för hur syskonrelationen ser ut? Nedan sammanfattas den forskning som finns inom området.

Enligt teorin om ofullständig institutionalisering (incomplete institutionalization) så kan familjer med styv- och halvsyskon sakna tydlig rollfördelning samt definierade roller och förväntningar, vilket kan göra relationerna mellan syskonen i dessa familjer mer präglade av konflikt än relationerna mellan helsyskon. Rollerna och förväntningarna kan dock bli tydligare med tiden, då man tillbringar mer tid tillsammans och mönster etableras (Vogt Yuan, 2009). I ”blandade familjer” med såväl helsyskon som halv- eller styvsyskon finns det olika typer av biologiska och känslomässiga band mellan barn och vuxna. Detta kan leda till avundsjuka eller upplevelser av obalans i föräldrareserurserna. Det skulle också kunna vara så att familjer med mindre tydliga roller har färre normer att rätta sig efter och att de på så sätt får större frihet att utforma mönster och utveckla en dynamik som passar just den enskilda familjen (Vogt Yuan, 2009). Hur individer och syskonrelationer påverkas av hur sammansättningen i familjen ser ut torde bero på många olika faktorer, som individernas personlighet och egenskaper, ålder, kontextuella faktorer och annat som ännu inte i särskilt stor utsträckning har undersökts i forskningen.

Välbefinnande

Som nämnts i inledningen är fokus för denna studie bland annat att titta på om det finns någon koppling mellan kvaliteten i syskonrelationen och välbefinnande i vuxen ålder. Nedan kommer först välbefinnande beskrivas. Därefter behandlas forskning som syftar till att koppla välbefinnande till sociala relationer och syskonrelationer.

Överblick över synen på välbefinnande i psykologin.

Inom psykologin har det traditionellt sett funnits två inriktningar kring forskning på välbefinnande och välmående. Den ena definierar välbefinnande som någonting subjektivt, och tolkas ofta som en hög nivå av positiv affekt och en låg nivå av negativ affekt, samtidigt som individen upplever hög grad av livstillfredsställelse (Deci & Ryan, 2008). Denna definition kallas subjektivt välbefinnande, och den hör hemma i den hedonistiska traditionen där stort fokus har riktats mot lycka. Den andra inriktningen härstammar från den eudaimoniska traditionen, där man menar att välbefinnande uppnås genom att leva väl och aktualisera sin sanna potential (Deci & Ryan, 2008). Denna definition kallas psykologiskt välbefinnande och den har sitt ursprung hos först Aristoteles och senare den humanistiska psykologin, där fokus ligger på självförverkligande snarare än uppfyllandet av olika behov och önskemål.

Subjektivt välbefinnande.

Forskning kring begreppet subjektivt välbefinnande har bedrivits i mer än 50 år. Begreppet kan sammanfattas i att vara individens egen utvärdering av sin livskvalitet (Keyes, 2006). Det ökande intresset inom detta fält är en avspeglning av större samhällsliga trender som innefattar större fokus på individen. Fältet kan ses som en motreaktion på det övervägande fokus som legat på negativa tillstånd inom psykologin som vetenskap, och kan alltså ses som en gren inom positiv psykologi (Diener, Suh, Lucas & Smith, 1999). 1967 presenterades en bred överblick över den forskning som gjorts inom det man då titulerade subjektivt välbefinnande. Slutsatsen var att ”den lyckliga människan” besatt egenskaper såsom att vara utåtriktad, hälsosam, religiös, fri från oro, gift, hög självkänsla, optimistisk, välbetald, välutbildad och intelligent. (Diener et al, 1999). Fortlöpande har forskningen kring subjektivt välbefinnande utvecklats. Idag beskrivs termen ofta som ett multidimensionellt fenomen, bestående av tre delvis separata kognitiva och affektiva komponenter; global livstillfredsställelse, positiv affekt samt negativ affekt (Diener, 1984). Global livstillfredsställelse är den kognitiva komponenten i subjektivt välbefinnande, medan positiv och negativ affekt utgör de affektiva delarna i begreppet. De anses korrelera eftersom de alla tre påverkas av de värderingar vi människor gör av olika livshändelser och livsomständigheter och de anses också vara relativt stabila genom livsloppet (Diener, 1994; Bergman & Daukantaitė, 2007).

Ett högt subjektivt välbefinnande har kopplats till en mängd positiva utfall, såsom ökat skydd mot dödlighet, ökad arbetsproduktivitet, högre ekonomiska vinster i företag, bättre kapacitet i det kognitiva systemet och i immunförsvaret, ökade nivåer av socialt kapital, såsom medborgaransvar och samhällsmedverkan med mera (Keyes, 2006).

Psykologiskt välbefinnande.

Mänsklig utveckling, existentiella utmaningar, självaktualisering och meningsfullhet är begrepp som står i centrum för den teoretiska traditionen kring psykologiskt välbefinnande (Keyes, Shmotkin & Ryff, 2002). Carol Ryff (1995), en av de mest tongivande forskarna inom fältet, menar att det inte räcker med varken att vara fri från psykisk ohälsa eller att uppleva lycka och livstillfredsställelse för att uppnå välbefinnande. Dessutom menar hon att forskningen har lagt allt för stor vikt vid kortsiktigt välbefinnande på bekostnad av mer långsiktiga värden och livsutmaningar. Hon påpekar också att litteratur kring och mätinstrument för välbefinnande tidigare i stor utsträckning inte varit teorigrundade (Ryff, 1989). I sin forskning har Ryff smält samman teorier om optimalt mänskligt fungerande från bland andra Erik H. Erikson, Carl Rogers, Abraham Maslow, Marie Jahoda, Carl Jung och Gordon Allport. Hon menar att välbefinnande har beskrivits på liknande sätt av de olika teoretikerna och att konvergenspunkterna utgör basen för psykologiskt välbefinnande. På dessa grunder har hon har skapat en multidimensionell modell för psykologiskt

välbefinnande, som har sex komponenter. Den första av dimensionerna i Ryffs definition av psykologiskt välbefinnandet *autonomi*. Ryff hänvisar till teorier som betonar att den fullt fungerande individen utvärderar sig själv utifrån sina egna värderingar och inte är beroende av andras godkännande. Hon poängterar också att denna dimension kan växa sig starkare under livsloppet, och att äldre personer på så sätt kan få en känsla av frihet från vardagens normer. Nästa dimension är *positiva relationer med andra*. Här betonas förmågan att kunna känna kärlek, empati, intimitet, djup vänskap och identifikation med andra. Den tredje dimensionen är *förmåga att hantera vardagen*, som handlar om individens förmåga att välja eller skapa miljöer som passar det egna psykets beskaffenhet. Ryff menar att ett aktivt deltagande i och bemästrande av den miljö som en individ befinner sig i är en viktig ingrediens i det psykologiska välbefinnandet. Dimension nummer fyra är *mening i livet*. Här ligger fokus på att individen har mål, intentioner och en känsla av riktning i livet, vilket bidrar till en känsla av att livet är meningsfullt. Den femte dimensionen kallas *personlig utveckling* och denna handlar om att individen ska ha en kontinuerlig strävan efter att utveckla sin potential, snarare än att uppnå ett stadium där allt är färdigt och alla problem är lösta. Denna dimension är central inom den eudaimoniska traditionen och Ryff menar att det kan vara den dimension som ligger närmast Aristoteles ursprungliga definition av begreppet. Den sista dimensionen är *självacceptans*. Här betonas acceptering av det egna själv och ens förflutna. Ryff lyfter fram självacceptansen som ett av de kriterierna som förekommer mest frekvent i de teorier som hon lutar sin modell mot och menar att ”holding positive attitudes toward oneself emerges as a central characteristic of positive psychological functioning” (Ryff, 1989, s. 1071).

Likheter och skillnader mellan subjektivt och psykologiskt välbefinnande.

Trots att subjektivt välbefinnande och psykologiskt välbefinnande är två konceptuellt olika begrepp som härstammar från olika traditioner och synsätt så är begreppen besläktade och till viss del överlappande (Deci & Ryan, 2008; Keyes et al., 2002). När man har undersökt både subjektivt och psykologiskt välbefinnande hos samma personer har det visat sig att de båda korrelerar starkt med varandra, men att de är två skilda dimensioner eller fasetter av välbefinnande. Det har också visat sig att vissa områden från de båda begreppen överlappar varandra mer, medan andra är mer distinkta. Dimensionerna mening i livet samt personlig utveckling i psykologiskt välbefinnande är de som allra tydligast skiljer ut sig från skattningar av subjektivt välbefinnande som mäter affektiva tillstånd och livstillfredsställelse (Keyes et al., 2002). Man har också kunnat identifiera grupper av personer som har högre subjektivt välbefinnande och lägre psykologiskt välbefinnande och vice versa. Det vill säga att man kan ha hög nivå av positiv affekt och livstillfredsställelse utan att uppleva hög nivå av mening i livet eller självaktualisering, och att det finns grupper av individer som har mål och mening i livet men som inte känner sig lyckliga eller tillfredsställda. Detta är i stor

utsträckning kopplat till ålder och utbildningsnivå. Det förefaller, något förenklat, som om låg utbildningsnivå är kopplat till lågt psykologiskt välbefinnande och lägre ålder är kopplat till lägre subjektivt välbefinnande (Keyes et al., 2002).

Sammanfattningsvis kan man säga att subjektivt och psykologiskt välbefinnande är begrepp som till viss del överlappar och till stor del korrelerar med varandra, men som har viktiga skillnader, och att de inte alltid uppträder samtidigt.

Sociala relationers vikt för välbefinnande.

Sociala relationer är tätt kopplade till både subjektivt och psykologiskt välbefinnande. När det gäller subjektivt välbefinnande har forskning visat såväl starka positiva korrelationer mellan relaterande (relatedness) och lycka, som starka negativa korrelationer mellan ensamhet och positiv affekt samt livstillfredsställelse (Ryan & Deci, 2001). När det gäller psykologiskt välbefinnande definierar Ryff (1989) sociala relationer som en central aspekt av begreppet genom att låta en av de sex dimensionerna i sin modell helt tillägnas positiva relationer med andra. Ryff har också hänvisat till forskning som visar att positiva sociala relationer även stärker den fysiska hälsan, bland annat genom ökade nivåer av oxytocin, ett hormon som är kopplat till positivt humör och minskad stress (Ryan & Deci, 2001).

Sociala relationer kan dock innebära såväl påfrestning som stöd. Den stödjande dimensionen syftar på de positiva, stärkande delarna i relationen som hjälp och omsorg, medan den påfrestande dimensionen syftar på de negativa, konfliktfyllda eller krävande delarna i relationen. En tredje dimension är den som handlar om social kontroll eller reglering. Dessa olika dimensioner kan ha olika och oberoende påverkan på välbefinnandet. Många andra faktorer påverkar också kopplingen mellan relation och välbefinnande, exempelvis typ av relation, könssammansättning, om relationen är jämlik eller ojämlik, frekvens i kontakten samt kvalitet i relationen (House et al., 1988). Ryan och Deci (2001) hänvisar till flera forskare som har visat på samband mellan kvaliteten i relationen och individens välbefinnande. Personer som har mer intima eller högkvalitativa relationer tenderar också att ha högre välbefinnande, medan mängden interaktioner inte spelar någon roll. Individer upplever starkare relaterande och högre kvalitet i relationer när de känner sig förstådda, när de är engagerade i meningsfull dialog och när de har roligt tillsammans med andra (Ryan & Deci, 2001). Även Diener (1984) konstaterar att det subjektiva välbefinnandet påverkas positivt av starka relationer med vänner och familj.

Inom den sociologiska traditionen har det ända sedan Durkheim varit en rådande uppfattning att det finns en tydlig negativ korrelation mellan social isolering och psykologiskt välbefinnande (Durkheim, 1951). Det kan vara svårt att fastställa vilken faktor som bidrar till vad; har individen sämre sociala relationer på grund av det låga välbefinnandet eller är det tvärtom, att det låga

välbefinnandet orsakas av dåliga sociala relationer (Kawachi & Berkman, 2001). Trots detta är de flesta forskare överens om att sociala relationer kan ses som en salutogen faktor (Barnett & Gotlib, 1998). Relationer till andra människor kan ha olika grad av intimitet. Det verkar som att individer som inte ingår i speciellt intima relationer, men som är involverade i olika typer av organisationer som till exempel välgörenhetsorganisationer eller andra samhällsorganisationer, får ett ökat psykologiskt välbefinnande av dessa relationer trots brist på närhet. De tros bidra till välbefinnande på grund av att de skapar en känsla av tillhörighet och en social identitet (Durkheim, 1951). Att delta i dessa typer av sammanhang tros sedan öka individens benägenhet att skapa närmre relationer (Lin & Ensel, 1999).

Syskonrelationer och välbefinnande.

Bedford (1998) framhåller att sambandet mellan syskonrelationer och välbefinnande är kopplat snarare till den symboliska mening relationen har för individen än hur relationen ser ut i det dagliga livet. Man kan enligt henne som vuxen ha en sparsam kontakt med sitt syskon och vara relativt oinvolverad under perioder i livet, men ändå hysa många starka och varma känslor för varandra. Hon visar i sin studie att syskonrelationer kan vara en bidragande faktor till upplevelser av välbefinnande i vuxen ålder. Sherman et al. (2006) menar föga förvånande att varma och stöttande sociala relationer, inklusive syskonrelationer, kan öka lycka, välbefinnande och självförtroende samt ge stöd och samhörighet genom livet. Som nämdes i stycket ovan skulle kopplingen kunna vara det omvända; psykologiskt välbefinnande påverkar kvaliteten på relationer. Kopplingen är med största sannolikhet komplex och dubbelriktad. I sin studie visar dessa forskare att de syskonrelationer som karakteriserades av harmoni, med hög grad av värme och låg grad av konflikt, kunde relateras till det högsta psykologiska välbefinnandet. Denna typ av syskonrelation var för övrigt den överlägset mest förekommande. I studien framkom en annan grupp där syskonrelationen karakteriserades av affektintensitet med en hög grad av värme, men också en hög grad av konflikt. De affektintensiva syskonrelationerna relaterades till det lägsta psykologiska välbefinnandet i studien (Sherman et al., 2006). Även Riggio (2000) har visat att det finns en positiv korrelation mellan kvaliteten på syskonrelationer och psykologiskt välbefinnande. Vidare menar hon att en positiv attityd till syskonrelationen är kopplat till emotionell stabilitet och psykologisk anpassning.

Dessvärre finns det också syskonrelationer där det förekommer utnyttjande och övergrepp av olika slag. Morrill-Richards och Leierer (2010) visar i sin studie kring övergrepp mellan syskon (sibling abuse) att både offrets och förövarens upplevelse av välbefinnande är påverkat när man undersökte detta hos collegestudenter.

Syskonrelationerna kan fungera som substitut för eller komplement till de typer av stöd som generellt förväntas av partners och barn. Till exempel har närvaron av och kontakten med en syster

visat sig vara en stark prediktor för generell lycka hos äldre kvinnor (Ryan & Willits, 2007). Cicirelli (1989) menar att en upplevelse av en nära relation till en syster hos både män och kvinnor verkar vara av avgörande vikt för en äldre persons välbefinnande. Däremot menar Cicirelli att nära band mellan äldre bröder har en liten relevans för välbefinnande. Detta skulle enligt honom bero på att kvinnor generellt har närmre relationer med varandra och också verkar vara mer attraktiva "anknytningspersoner" än män, utifrån rådande könsroller. Då studien är mer än 20 år gammal kan man fråga sig om resultaten sett annorlunda ut idag. Det verkar dock tydligt att syskonrelationer och kvaliteten på dessa absolut spelar roll för individens välbefinnande även hos äldre personer. Det finns till och med vissa indikationer på att syskonrelationens positiva påverkan på hälsa och välbefinnande ökar med åldern (Ryan & Willits, 2007).

Syfte och hypoteser

Syftet med denna studie är att undersöka samband mellan kvaliteten i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen och dess koppling till andra faktorer såsom välbefinnande, rivalitet, åldersskillnad, syskonantal och könssammansättning med flera. Vidare har författarna undersökt om det finns några könsskillnader, det vill säga om de eventuella sambanden ser olika ut för kvinnor och för män. Mot bakgrund av de forskningsresultat och teorier, samt egna funderingar som presenterats i introduktionen ställdes följande hypoteser upp:

H1. Det finns inget samband mellan upplevelsen av rivalitet och kvalitet i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen.

H2a. Åldersskillnaden påverkar kvaliteten i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen (i någon riktning) både i barndomsrelationen och i den vuxna syskonrelationen.

H2b. Ju mindre åldersskillnad desto större rivalitet har man upplevt i barndomen.

H3a. Det finns samband mellan syskonantal och kvaliteten i relationen till det åldersmässigt närmaste syskonet.

H3b. Det finns samband mellan syskonantal och upplevelsen av rivalitet till det åldersmässigt närmaste syskonet.

H4. Om det åldersmässigt närmsta syskonet är hel-, halv- eller styvsyskon påverkar skattningen av kvaliteten på syskonrelationen samt upplevelsen av rivalitet i relationen.

H5a. Om det åldersmässigt närmsta syskonet har samma kön är kvaliteten på barndomsrelationen högre än om syskonen har olika kön.

H5b. Kvaliteten i den vuxna syskonrelationen är högre om konstellationen innefattar minst en kvinna/syster.

H5c. Det finns ett samband (i någon riktning) mellan könskonstellationen i syskonparet och upplevelsen av rivalitet.

H6. Det finns en positiv korrelation mellan kvaliteten i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen och subjektivt och psykologiskt välbefinnande.

H7a. Det subjektiva och psykologiska välbefinnandet påverkas av syskonantal (i någon riktning).

H7b. Det subjektiva och psykologiska välbefinnandet påverkas negativt av att inte ha några syskon.

H8. Ju äldre respondenten är desto högre skattas kvaliteten i relationen till det åldersmässigt närmaste syskonet.

Metod

Kvalitet i syskonrelationen

Hög kvalitet i en social relation kan handla om en mängd faktorer, exempelvis värme, stöd, harmoni samt låg grad av konflikt. I föreliggande studie används Riggios (2000) definition av kvalitet i syskonrelationen. Denna bygger på tre dimensioner i barndom respektive vuxenliv: hur frekvent och hur positivt beteendet mot syskonet är, hur positiva affekter som riktas mot syskonet samt hur positiva tankar respondenten har kring syskonet och syskonrelationen. Ju högre en person skattar sig på frågor kring dessa områden i Riggios instrument The Lifespan Sibling Relationship Scale, desto högre bedöms kvaliteten i syskonrelationen vara. I den fortsatta texten har författarna valt att operationalisera 'kvalitet i syskonrelationen' genom begreppet *syskonrelationskvalitet*; alternativt används 'kvalitet i syskonrelationen'.

Deltagare och urval

Vilka personer som deltagit i denna studie är ganska svårt att kontrollera, och denna kontroll har också undvikits för att kunna möjliggöra så stor anonymitet som möjligt för respondenterna. Primärt skapades ett evenemang på internetsajten Facebook där de två författarnas kontakter bjöds in, cirka 270 stycken. Dessa personer fick där igenom möjlighet att genom en länk gå vidare till enkätundersökningen och delta. Författarna betonade anonymiteten och att alla personer med inga, få eller många syskon var välkomna att besvara enkäten - enda kravet för att delta var att man skulle vara minst 17 år och att respondenter med syskon skulle besvara frågorna utifrån relationen till det åldersmässigt närmsta syskonet. Vissa av de personer som bjödits in, bjöd sedan i sin tur in sina kontakter till evenemanget, vilket författarna uppmuntrade. Därför spreds länken till enkätundersökningen snabbt. Författarnas familjer och vänner har också hjälpt till att sprida länken genom sina kontakter. Länken till enkäten har också mejlats ut till ett mindre antal personer, och vissa av dessa har i sin tur mejlat länken vidare. Tillvägagångssättet valdes för att få så många svar som möjligt på kort tid och för att få en så stor spridning som möjligt bland respondenterna. Utgångspunkten har varit att försöka nå människor i olika åldrar, med olika etniska bakgrunder, från olika samhällsklasser, bosatta både i stad och på landsbygd. Hur väl detta lyckats är svårt att svara på, men baserat på spridningen i enkätsvaren är uppfattningen att författarna har lyckats delvis. Det är intressant att svarsfrekvensen bland kvinnor är så pass mycket högre än bland män. Visserligen är studiens författare båda kvinnor, men uppfattningen är att ungefär lika många män som kvinnor inbjödits att delta. Den totala deltagarsiffran är 470 individer. Alla sociodemografiska variabler över studiens deltagare finns redovisade i tabell 1 i resultatdelen.

Författarna

Författarna till studien är två kvinnliga studenter i 25-30-årsålderna som går sista terminen på psykologprogrammet vid Lunds universitet. Författarna är båda storasystrar och har ett respektive två yngre syskon.

Instrument

Syskonrelationer.

Syskonrelationskvalitet.

Syskonrelationskvalitet undersöktes med hjälp av instrumentet Lifespan Sibling Relationship Scale (LSRS; Riggio, 2000). Detta innehåller 48 påståenden som mäter kvaliteten på syskonrelationer hos vuxna, dels attityder gentemot syskonrelationen i barndomen och dels i nutid. Attityderna delas in i affektiva, kognitiva och beteendemässiga komponenter. Den affektiva komponenten av den vuxna syskonrelationen mäts genom att definiera positiva emotioner gentemot syskonet och syskonrelationen. Den kognitiva komponenten undersöks genom att fokusera på positiva övertygelser om syskonet och syskonrelationen. Den beteendemässiga komponenten mäts genom att fastställa graden av interaktion med syskonen inom en mängd aktiviteter samt graden av positiv inställning till denna interaktion. Ju fler positiva känslor, tankar och beteenden respondenten skattar i relation till syskonet, desto högre poäng får syskonrelationskvaliteten. Riggio har aktivt valt bort påståenden som undersöker syskonrivalitet. Totalt finns det sex delskalor i instrumentet, med åtta frågor för varje delskala, som alltså mäter kvaliteten i syskonrelationen utifrån skattningen av affekt, kognition och beteende som beskrivet ovan, dels för den nuvarande syskonrelationen, dels för hur man minns att denna sett ut i barndomen. Delskalorna kallas i föreliggande studie för vuxenaffekt, vuxenbeteende, vuxenkognition, barnaffekt, barnbeteende samt barnkognition. Instrumentet använder sig av en femgradig Likert-skala (1=håller inte alls med; 5=håller helt och hållet med). Respondenten fyller i instrumentet avseende endast ett syskon. I denna undersökning uppmanade författarna respondenterna att besvara frågorna utifrån relationen till det åldersmässigt närmsta syskonet. Då instrumentet utformats på engelska översatte författarna de 48 frågorna var för sig till svenska, efter att klartecken givits från instrumentets upphovsman, Heidi Riggio. Dessa översättningar jämfördes sedan med varandra. Författarna valde efter en del reflektioner ut lämplig svensk översättning. Denna mailades sedan till två engelskspråkiga personer som översatte tillbaka de svenska översättningarna till engelska. Dessa var i princip likvärdiga med den ursprungliga översättningen och därför ansåg författarna att den svenska versionen gick bra att använda i enkäten. Instrumentet presenteras i sin helhet i bilaga 1. Cronbachs alfa för respektive delskalor var: vuxenaffekt, 0,90; vuxenbeteende, 0,91, vuxenkognition, 0,92; barnaffekt, 0,85; barnbeteende, 0,84 samt barnkognition, 0,91.

Syskonrivalitet.

Syskonrivalitet undersöktes med hjälp av instrumentet Psykosocial Familjemiljö (PFM), vilket är en del i självskattningsformuläret Psykosocial Familj- och Skolmiljö (PFSM) framtaget av Bertil Persson (pågående arbete, 2010) för att mäta barns upplevda psykosociala miljö. Den använda skalan består av tio påståenden kring hur rättvisa respondenten upplever att föräldrarna är gentemot honom/henne och ett syskon (exempelvis: ”Jag får ... kramar än mitt syskon”). Svaret ges genom att markera en siffra på en femgradig Likertskala (1 = mycket mindre, 2 = mindre, 3 = lika mycket eller lika lite, 4 = mer, 5 = mycket mer). Vid databearbetningen transformerades sedan värdet 3 till 0, 2 och 4 till 1 och 1 och 5 till 2, där 0 betyder ”ingen upplevd rivalitet”, 1 ”viss upplevd rivalitet” och 2 ”stor upplevd rivalitet”. Riktningen på rivaliteten var i detta fall ointressant. I den föreliggande studien valdes sju av påståendena ut och modifierades för att passa vuxna respondenter istället för barn, genom att fråga efter hur respondenten minns hur föräldrarna brukade behandla honom/henne respektive syskonet i barndomen. Frågorna ställdes i imperfekt istället för presens, exempelvis ”jag fick ... valmöjligheter” istället för ”jag får ... valmöjligheter”. De tre frågor som valdes bort bedömdes inte passa vuxna respondenter. Övriga sju frågor samt svarsinstruktioner redovisas i bilaga 2. Cronbachs alfa för generell syskonrivalitet i denna studie var 0,70.

Modersrivalitet och fadersrivalitet.

Modersrivalitet och fadersrivalitet undersöktes med hjälp av delskalorna Maternal Rivalry och Paternal Rivalry i instrumentet Adult Sibling Relationship Questionnaire (ASRQ). Detta är ett självskattningsformulär framtaget av Lanthier och Stocker (1992) som består av sammanlagt 81 frågor som undersöker syskonrelationen i vuxen ålder. Skalan är uppdelad i 14 delskalor: Intimacy (intimitet), Affection (tillgivenhet), Knowledge (kunskap), Acceptance (acceptans), Similarity (likhet), Admiration (beundran), Emotional support (känslomässigt stöd), Instrumental support (instrumentellt stöd), Dominance (dominans), Competition (tävlan), Antagonism (antagonism), Quarreling (bråk), Maternal rivalry (modersrivalitet) och Paternal rivalry (fadersrivalitet). Delskalorna har sedan faktoranalyserats ner till tre faktorer: Warmth (värme), Conflict (konflikt) samt Rivalry (rivalitet). Författarna till denna studie använde alltså endast de frågor som handlade om rivalitet, för att få ett instrument som kompletterade *syskonrelationskvalitetsskalan*, där inga frågor kring rivalitet förekommer. Frågorna, av typen ”Tycker du att er mamma favoriserar dig eller ditt syskon mest?”, besvaras med hjälp av en femgradig Likertskala (1 = Oftast mig, 2 = Till viss del mig, 3 = Varken mig eller mitt syskon, 4 = Till viss del mitt syskon, 5 = Oftast mitt syskon). Precis som för syskonrivalitet transformerades värdet 3 till 0, 2 och 4 till 1 och 1 och 5 till 2, där 0 betyder ”ingen upplevd rivalitet”, 1 ”viss upplevd rivalitet” och 2 ”stor upplevd rivalitet”. Om

denna rivalitet sedan har varit till "fördel" eller "nackdel" för en själv var här inte intressant, utan enbart om det funnits en upplevelse av rivalitet. I originalversionen av instrumentet efterfrågas både respondentens egen uppfattning, samt vad respondenten tror att syskonet har för uppfattning om de aktuella frågorna (exempelvis "Tycker ditt syskon att er mamma favoriserar honom/henne eller dig mest?") men i den föreliggande studien valde författarna att endast fråga efter respondentens egen upplevelse. Eftersom skalan inte fanns på svenska gjordes en back-translation från det engelska originalet av en person med goda kunskaper i engelska. Frågorna som användes kring moders- och fadersrivalitet presenteras i bilaga 3. Cronbachs alfa för delskalorna modersrivalitet och fadersrivalitet var i denna studie 0,75 respektive 0,83.

Välbefinnande.

Psykologiskt välbefinnande.

Psykologiskt välbefinnande undersöktes med hjälp av Ryff Psychological Well-being Scale (RPWBS; Ryff, 1989). Detta instrument undersöker sex psykologiska dimensioner av välbefinnande. Dessa är *positiva relationer med andra* (Positive relations with others), *självacceptans* (Self-acceptance), *autonomi* (Autonomy), *personlig utveckling* (Personal Growth), *förmåga att hantera vardagen* (Environmental mastery) samt *mening i livet* (Purpose in life). I den föreliggande studien användes en svensk kortversion som översatts och validerats av Lindfors, Berntsson och Lundberg (2006), där varje delskala representeras av tre påståenden som besvaras på en sexgradig Likertskala, från 1 (stämmer inte alls) till 6 (stämmer precis). Totalpoängen för skalan består av summan av svaren på samtliga påståenden. Ju högre summa, desto högre grad av välbefinnande. Poängen för delskalorna består av summan för de tre påståendena som ingår i varje delskala. Författarna valde att använda fyra av instrumentets delskalor i undersökningen, och valde bort personlig utveckling samt mening i livet. Detta för att dessa frågor upplevdes vara något svårförstådda samt alltför färgade av en amerikansk syn på välbefinnande och mindre relevanta för en svensk undersökningsgrupp. Cronbachs alfa för de respektive delskalorna var: positiva relationer med andra, 0,64; självacceptans, 0,74; autonomi, 0,64 samt förmåga att hantera vardagen, 0,67.

Subjektivt välbefinnande.

Subjektivt välbefinnande mättes genom två olika skalor; *livstillfredsställelse* samt *positiv och negativ affekt*. Dessa två instrument redovisas nedan.

Livstillfredsställelse mättes med instrumentet Satisfaction with Life Scale (SWLS; Diener, Emmons, Larsen & Griffin, 1985), vilket är en kort skala med fem påståenden som avser mäta global livstillfredsställelse. Instrumentet använder sig av en sjugradig Likert-skala från 0 (instämmer fullständigt) till 6 (instämmer inte alls). De påståenden som användes i denna studie

var: ”Mitt liv är i de flesta avseenden nära mitt ideal”; ”Hittills har jag fått de viktiga saker som jag vill i livet”; ”Mina livsvillkor är utmärkta” samt ”Jag är nöjd med mitt liv”. Påståendet ”Om jag kunde leva om mitt liv skulle jag knappt ändra någonting” valde författarna bort att ta med då detta inte ansågs passa in i undersökningen. Istället la författarna till ett item som finns som tillägg i en svensk översättning av livstillfredsställelseskalan. Detta påstående var ”I det stora hela, hur skulle du beskriva att du har det idag? Skulle du säga att du är väldigt lycklig, ganska lycklig eller inte alls lycklig?”. Svaren gavs på en sjugradig Likert-skala från 0 (mycket olycklig, för det mesta) till 6 (mycket lycklig, kunde inte vara mer nöjd). Detta item togs med för att författarna ville ha ett slags övergripande mått på vad personen ifråga ansåg om sin nuvarande upplevelse av lycka. Cronbachs alpha för dessa fem item var i studien 0,90.

Positiv och negativ affekt mättes med hjälp av instrumentet Swedish Core Affect Scales (SCAS), vilket är ett kort självskattningsformulär kring affektiva dimensioner av emotionella upplevelser, framtaget av Daniel Västfjäll (2002). Respondenten får svara på fyra påståenden om hur denne känt sig dels under den senaste veckan och dels i allmänhet. Svaren gavs på en sjugradig Likert-skala där 0, i det första påståendet, stod för ”missnöjd, ledsen, nedslagen” och 6 för ”belåten, glad, munter”. I det andra påståendet stod 0 för ”sömnig, slö, passiv” och 6 för ”pigg, aktiv, vaken”. Respondenten svarade alltså på påståenden två gånger, dels kring måndet under den gångna veckan och dels i allmänhet. Cronbachs alpha för måndet under den gångna veckan var 0,73 och för måndet i allmänhet 0,79.

Procedur

Författarna beslöt tidigt i samråd med handledaren för studien att göra en kvantitativ studie med eventuell komplettering med intervjuer, beroende på hur stort det kvantitativa omfånget skulle visa sig bli. Målet med studien var att undersöka olika aspekter av syskonrelationer samt välbefinnande och livstillfredsställelse. Att samla in data genom en enkät verkade mest lämpligt för upplägget och kontakt togs med studenter som tidigare använt ett enkätverktyg som distribueras via internet. Efter detta möte påbörjades utformningen av den elektroniska enkäten. Lämpliga instrument och skalor valdes ut och omarbetades då detta behövdes. Eftersom det finns oerhört få instrument på svenska som mäter olika aspekter av syskonrelationer, så skedde ett omfattande arbete med översättning av amerikanska instrument, som validerats och använts i stor utsträckning tidigare. Stor tid lades på den sociodemografiska delen i enkäten. Det fanns många tankar om hur frågor skulle ställas för att så många som möjligt skulle känna sig inkluderade, till exempel vad gäller ursprungsland, kön, antal föräldrar och så vidare. Samtidigt kunde det inte finnas för många alternativ på olika frågor och ställningstaganden, utan att enkätens face validity skulle skadas. Beslut togs om att inkludera ett antal rutor i enkäten där respondenterna hade utrymme att lämna fria kommentarer. Förhoppningen

var att på detta sätt hitta en slags gyllene medelväg. Författarna skickade sedan ut en testenkät till ett antal närstående. Efter dessa personers synpunkter och reflektioner gjordes en del ändringar. Enkäten provades även av handledaren, som hade synpunkter på hur upplägget skulle se ut, för att på smidigaste sätt kunna transformera rådata till SPSS (Statistical Package for Social Sciences). Efter den sista justeringen i slutet av juni 2010, lanserades enkäten som beskrivet ovan på internetmötesplatsen facebook, den 10 juli 2010. Enkäten låg sedan ute till den 27 augusti 2010.

Statistisk bearbetning

Efter att enkätundersökningen avslutats bearbetades all data. Statistiska beräkningar utfördes med hjälp av SPSS (Statistical Package for Social Sciences) Statistics 17.0. För att titta på skillnader på gruppnivå användes t-test för oberoende sample, vid jämförelse av två grupper, samt envägs ANOVA (analysis of variance) samt MANOVA (multivariate analysis of variance), vid jämförelse av flera grupper.

t-test, MANOVA och ANOVA har liknande förutsättningar som måste uppfyllas för att kunna använda dessa statistiska beräkningsmetoder. Populationerna som jämförs ska vara normalfördelade samt ha en liknande varians och ligga på intervall- eller kvotskala. MANOVA används när man vill jämföra hur ett antal olika, men relaterade, beroende variabler ser ut i förhållande till de oberoende variablerna. Denna statistiska metod används när det finns två eller flera beroende variabler som antas vara rätt högt, men inte för högt, korrelerade med varandra. Då det i instrumentet *syskonrelationskvalitet* finns sex delskalor (beroende variabler) som är korrelerade med varandra, valde vi att använda denna statistiska metod. I likhet med Riggios (2000) studie finns en moderat till en hög positiv korrelation mellan delskalorna (alla p-värden = <0.01). Detta indikerar signifikanta interkorrelationer mellan olika aspekter av syskonrelationen, med större styrka i sambanden mellan de skalor som mäter barndomsrelationen respektive den vuxna relationen. Beräkningar gjordes för kvinnor och män separat. Resultaten visar att det finns starkare samband mellan vuxen- och barnskalorna för män än för kvinnor. Det starkaste sambandet finns mellan barnkognition och vuxenkognition (för män, $r=0.61$, $p<0.01$; för kvinnor, $r=0.51$, $p<0.01$). Det svagaste sambandet mellan barn- och vuxenskalorna finns hos män mellan barnbeteende och vuxenaffekt ($r=0.38$, $p<0.01$) och hos kvinnor mellan barnaffekt och vuxenbeteende samt barnbeteende och vuxenaffekt ($r=0.28$, $p<0.01$). Sammanfattningsvis kan sägas att det finns starkast interkorrelationer mellan aspekterna beteende och kognition, medan affektaspekter verkar vara en mer fristående variabel. Vad detta skulle kunna innebära kommer beröras längre fram i diskussionsdelen.

Post hoc-tester gjordes för att se mellan vilka grupper skillnader förelåg. Bonferronis och

Tukeys tester användes, då de anses vara de strängaste post hoc-testerna. Korrelationsanalyser genomfördes för att undersöka samband mellan de olika använda skalorna.

Resultat

Beskrivande statistik

Studiens deltagarantal är 470 individer, med olika kön, ålder och bakgrund. Ett partiellt bortfall förekommer på några av frågorna, dock ej systematiskt. Alla sociodemografiska variabler redovisas i tabell 1 eller texten ovanför tabell 1.

De flesta i studien har växt upp tillsammans med två vuxna (80%), 11,7% har växt upp med en vuxen och resterande 8,3% har vuxit upp med tre eller fler vuxna. 91,3% av respondenterna har svenskt ursprung. Resterande har i storleksmässig ordning angivit Mellanöstern, annat nordiskt land, övriga Europa, annat land, Afrika och Sydamerika som kategorier för sitt ursprung. Vad gäller föräldrarnas ursprungsland så har 84,5% angivit Sverige som ursprungsland för mamman och 80,3% för pappan. Medianen för födelseår hos de kvinnliga respondenterna är 1981 och hos de manliga 1978. Majoriteten av de som svarat är födda mellan 1976 och 1990 (67,9%). Studiens äldsta deltagare är födda 1940 och den yngsta 1993. Spridningen bland födelsemånader under året är i princip jämn, med något färre respondenter födda i februari, november och december.

Tabell 1. Demografiska variabler; kön, antal syskon samt boendeform under uppväxten. Antal svaranden samt procentuella andelar per kategori inom de beskrivande variablerna.

Variabel (N-tal)	Kategori	Antal	Andel (%)
Kön (470)	Kvinna	378	80,4
	Man	92	19,6
Antal syskon (470)	0	21	4,5
	1	191	40,6
	2	118	25,1
	3	72	15,3
	4 och fler	68	14,5
Boende under större delen av uppväxten (470)	i lägenhet med 1-2 rum	13	2,8
	i lägenhet med 3-4 rum	112	23,8
	i lägenhet med 5 eller fler rum	21	4,5
	i radhus	45	9,6
	i villa (eller gård)	270	57,4
	annat	9	1,9

Medelvärdesjämförelser

t-test användes för medelvärdesjämförelse mellan könen på de olika skalorna och delskalorna. Det framkom att de signifikanta skillnaderna var få. Kvinnor har skattat sig något högre på alla delskalor i *syskonrelationskvalitet*, men endast två medelvärdeskillnader var statistiskt säkerställda; barnaffekt, $t(447) = 2,19$, $p < 0,05$, och barnkognition, $t(447) = 2,05$, $p < 0,05$. Ytterligare signifikanta resultat har erhållits på två av delskalorna för *psykologiskt välbefinnande*. Kvinnor har

skattat signifikant högre än män på delskalan *positiva relationer med andra*, $t(468) = 2,86$, $p < 0,01$, medan män har skattat signifikant högre än kvinnor på delskalan *autonomi*, $t(468) = -3,08$, $p < 0,01$. När det gäller de delskalor som mäter rivalitet var skillnaderna små och ej signifikanta.

Sambandet mellan kvalitet och rivalitet i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen.

I tabell 2 nedan presenteras korrelationerna mellan de skalor som mäter kvaliteten på syskonrelationen och de som mäter upplevelse av rivalitet.

Tabell 2.

Tabell över korrelationerna mellan syskonrelationskvalitet och rivalitet.

	Vuxen- affekt	Vuxen- beteende	Vuxen- kognition	Barn- affekt	Barn- beteende	Barn- kognition
Kvinnor						
Syskonrivalitet	-,23**	-,16**	-,19**	-,19**	-,10	-,19**
Fadersrivalitet	-,18**	-,11*	-,17**	-,11	-,04	-,07
Modersrivalitet	-,26**	-,26**	-,29**	-,15**	-,11*	-,21**
Män						
Syskonrivalitet	-,25*	-,25*	-,24*	-,34**	-,25*	-,28**
Fadersrivalitet	-,19	-,26*	-,34**	-,16	-,24*	-,30**
Modersrivalitet	-,34**	-,28**	-,42**	-,19	-,26*	-,33**

Not. *De signifikanta sambanden är fetmarkerade.* * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$. *N-talet varierar mellan 427 och 442 respondenter på de olika skalorna, för kvinnor varierar antalet mellan 343 och 353 och för män mellan 85 och 89.*

Tabell 2 visar att samtliga korrelationer mellan syskonrelationskvalitet och syskonrivalitet (som mäter upplevelse av rivalitet i barndomen) var negativa. Korrelationsberäkningar gjordes separat för kvinnor och män för att se om de fanns eventuella skillnader. Sambanden var svaga till måttliga för båda könen, dock var alla utom ett statistiskt signifikanta.

När det gäller syskonrivalitet korrelerar denna starkt med såväl vuxenaffekt som barnaffekt. Kopplingen är starkare för män dels kring syskonrelationskvalitet i den vuxna relationen, men kanske framför allt vad gäller syskonrelationskvaliteten i barndomsrelationen. Intressant är att för både kvinnor och män finns de allra högsta korrelationerna mellan modersrivalitet (som mäter upplevelsen av rivalitet i den vuxna relationen) och de delskalor där syskonrelationskvaliteten i den vuxna relationen skattats; för kvinnor respektive män är korrelationerna (alla $p < 0,01$) för vuxenaffekt, $r = -0,26$ och $r = -0,34$; vuxenbeteende, $r = -0,26$ och $r = -0,28$; samt vuxenkognition, $r = -0,29$ och $r = -0,41$. Modersrivalitet korrelerade alltså generellt högre med syskonrelationskvalitet än vad fadersrivalitet gjorde. Ju mindre modersrivalitet som upplevs till det åldersmässigt närmsta syskonet, desto högre syskonrelationskvalitet verkar man ha. Ovan syns att korrelationen mellan modersrivalitet och syskonrelationskvalitet var starkare för män.

Slutligen finns det ett starkare samband för män än för kvinnor i hur man skattar

syskonrelationskvaliteten i barndomsrelationen och hur syskon-, moders- och fadersrivaliteten uppfattats. De starkaste korrelationerna för män finns på delskalan barnkognition där $r = -0,28$, $-0,30$ samt $-0,33$ ($p < 0,01$ för alla) för de respektive rivalitetsskalorna.

Samband mellan åldersskillnad, syskonrelationskvalitet samt upplevelsen av rivalitet.

Vad gäller åldersskillnad och syskonrelationskvalitet så framkommer föga förvånande signifikanta samband på delskalan barnbeteende ($r = -0,35$, $p < 0,001$). Även för barnkognition framkommer signifikanta samband ($r = -0,25$, $p < 0,001$). Dessa resultat innebär att ju mindre åldersskillnad det är till det åldersmässigt närmsta syskonen, desto högre skattar man på ovan nämnda delskalor. När resultaten separeras för könen, visar sig ett svagt men signifikant samband för kvinnor på delskalan vuxenbeteende ($r = -0,14$, $p < 0,01$). Det finns ingen liknande tendens hos män. Detta indikerar att större åldersskillnad verkar innebära mindre interaktion med det åldersmässigt närmsta syskonet inom en mängd aktiviteter och eventuellt en mer negativ inställning till denna interaktion.

Vad gäller åldersskillnad och upplevelsen av rivalitet så visar det sig när man tittar separat för könen att det hos män finns ett signifikant samband mellan åldersskillnad och syskonrivalitet ($r = -0,25$, $p < 0,05$). Detta indikerar att ju mindre åldersskillnaden är till det åldersmässigt närmsta syskonet, desto mer rivalitet har man upplevt i barndomen. Det finns ingen liknande tendens hos kvinnor. Vad gäller åldersskillnad och moders- och fadersrivalitet, som mäter rivalitet i vuxenlivet, så framkommer inga signifikanta samband.

Samband mellan syskonantal och kvalitet i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen samt upplevelsen av rivalitet.

Det fanns inga signifikanta skillnader mellan antalet syskon och syskonrelationskvalitet, varken vad gäller barndomsrelationen eller den vuxna syskonrelationen. Oavsett om man hade ett eller fler än fyra syskon skattade man väldigt lika på de delskalor som mätte syskonrelationskvalitet.

Vad gäller eventuella samband mellan antalet syskon och upplevelsen av rivalitet i barndomsrelationen, så framkommer ett signifikant samband på skalan som mäter syskonrivalitet mellan de som har ett syskon och de som har fyra eller fler syskon $F(3, 437) = 5,49$, $p < 0,001$. Sambandet innebär att de som har fyra eller fler syskon har skattat signifikant högre på upplevelsen av rivalitet än de som har ett syskon. Det fanns inga signifikanta skillnader mellan antalet syskon och moders- eller fadersrivalitet.

Samband mellan biologiskt släktskap och syskonrelationskvalitet samt upplevelse av rivalitet.

I tabell 3 presenteras resultaten från det t-test som gjordes för att titta på sambanden mellan kvaliteten i syskonrelationen och det biologiska släktskap som syskonparen har. Styvsyskon valdes bort, då de endast var 5 stycken till antalet. Då så få av de manliga respondenterna svarat kring ett halvsyskon (n=6), gjordes t-test för könen tillsammans.

Tabell 3.

Skattning av syskonrelationskvalitet samt vilken typ av biologiskt släktskap syskonparen har, det vill säga hel- eller halvsyskon.

	kategori	N	M	SD	t	d
Vuxenaffekt	helsyskon	400	4,03	0,82	0,65	0,09
	halvsyskon	43	3,95	0,90		
Vuxenbeteende	helsyskon	400	3,18	1,08	2,31*	0,28
	halvsyskon	43	2,78	1,08		
Vuxenkognition	helsyskon	400	3,75	1,02	1,81	0,29
	halvsyskon	43	3,46	1,00		
Barnaffekt	helsyskon	398	3,59	0,84	0,51	0,08
	halvsyskon	43	3,52	0,89		
Barnbeteende	helsyskon	398	3,15	0,86	4,26***	0,65
	halvsyskon	43	2,55	1,00		
Barnkognition	helsyskon	398	3,40	0,94	2,85**	0,50
	halvsyskon	43	2,88	1,14		

Not. De signifikanta sambanden är fetmarkerade. * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

Resultaten i tabell 3 visar att respondenter med helsyskon skattar relationen signifikant högre än respondenter med halvsyskon på barnbeteende; $t(441) = 4,26$, $p < 0,001$; och barnkognition; $t(441) = 2,85$, $p < 0,01$. Ytterligare ett signifikant samband, om än inte lika starkt, finns mellan respondenter med helsyskon respektive halvsyskon på delskalan vuxenbeteende; $t(443) = 2,31$, $p < 0,05$. Däremot fanns inga signifikanta skillnader för vuxenaffekt eller barnaffekt, och inte heller för vuxenkognition. Effektstorleken beräknades för barnbeteende; $d = 0,65$; vilket är en medium till stor effektstorlek. För barnkognition var $d = 0,50$. Effektstorlekarna indikerar att de signifikanta skillnaderna inte beror på samplets storlek, utan att det finns faktiska skillnader mellan de som har hel- och halvsyskon.

I tabell 4 presenteras resultaten från det t-test som gjorts mellan biologiskt släktskap och de olika rivalitetsskalorna. Återigen valdes styvsyskon bort, likaså gjordes t-testen åter för könen tillsammans.

Tabell 4.

Tabell över skattningarna av syskon-, moders- och fadersrivalitet utifrån vilken typ av biologiskt släktskap syskonparet har, det vill säga hel- eller halvsyskon.

	kategori	N	M	SD	t	d
Syskonrivalitet	helsyskon	393	0,35	0,32	3,26*	0,34
	halvsyskon	41	0,48	0,44		
Modersrivalitet	helsyskon	387	0,47	0,50	5,58**	0,47
	halvsyskon	42	0,75	0,69		
Fadersrivalitet	helsyskon	382	0,44	0,53	2,93	0,29
	halvsyskon	39	0,62	0,73		

Not. De signifikanta sambanden är fetmarkerade. * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

Resultaten i tabell 4 visar att upplevelsen av de olika typerna av rivalitet generellt är större mellan halvsyskon än mellan helsyskon. Det framkommer signifikanta skillnader på syskonrivalitet; $t(334) = 3,26$, $p < 0,05$; och på modersrivalitet; $t(331) = 5,58$, $p < 0,01$.

Samband mellan könskonstellation i syskonparet och kvalitet i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen samt upplevelse av rivalitet.

För att undersöka en multivariat effekt av könskonstellation i syskonparen på de sex områdena i kvalitet i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen utfördes en MANOVA. Resultaten visar en signifikant multivariat effekt av könskonstellation i syskonparen på de sex områdena i kvalitet i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen, $F(6,441) = 16,04$, $p < 0,001$, $\eta^2 = 0,18$. Univariata resultat presenteras i tabell 5.

Tabell 5.

Univariata resultat av könskonstellation i syskonparen på de sex delskalorna i syskonrelationskvalitet separat.

	Kategori	N	M	SD	F
Vuxen- affekt	kvinn + kvinna	198	4,12	0,80	1,88
	man + man	44	3,94	0,88	
	man + kvinna	45	3,94	0,83	
	kvinn + man	163	3,93	0,85	
Vuxen- beteende	kvinn + kvinna	198	3,53	1,08	20,95**
	man + man	44	3,21	1,05	
	man + kvinna	45	2,84	0,89	
	kvinn + man	163	2,71	0,97	
Vuxen- kognition	kvinn + kvinna	198	4,02	0,97	12,67**
	man + man	44	3,80	1,09	
	man + kvinna	45	3,46	0,85	
	kvinn + man	163	3,42	0,99	
Barn- affekt	kvinn + kvinna	198	3,66	0,79	1,77
	man + man	44	3,46	0,87	
	man + kvinna	45	3,37	0,88	
	kvinn + man	161	3,59	0,87	
Barn- beteende	kvinn + kvinna	198	3,30	0,88	6,76**
	man + man	44	3,03	0,87	
	man + kvinna	45	2,88	0,89	
	kvinn + man	161	2,92	0,87	
Barn- kognition	kvinn + kvinna	198	3,54	0,98	6,12**
	man + man	44	3,34	0,86	
	man + kvinna	45	2,98	0,94	
	kvinn + man	161	3,21	0,94	

Not. De signifikanta sambanden är fetmarkerade. * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

Resultaten i tabell 5 visar att respondenter som har ett syskon av samma kön skattar syskonrelationskvaliteten högre gällande såväl barndomsrelationen som den vuxna relationen. Tukeys post hoc-test visar att kvinnor med systrar har skattat högst på samtliga delskalor i syskonrelationskvalitetsskalan, något högre än vad män med bröder har skattat. Den största

skillnaden finns på delskalor vuxenbeteende mellan de syskonpar som består av två systrar och de syskonpar där respondenten är kvinna och syskonet en bror; $F(3, 447) = 20,95, p < 0,01$. Kvinnor med bröder och män med systrar har generellt skattat relationen något lägre. Skillnaderna var signifikanta på skalor som mätte tankar och beteende i både vuxenliv och barndom, dock inte på de delskalor som mätte affekt.

För att undersöka en multivariat effekt av könskonstellation i syskonparen på de tre rivalitetsområdena utfördes en MANOVA. Resultaten visar en signifikant multivariat effekt av könskonstellation i syskonparen på rivalitet, $F(3,415) = 4,84, p < 0,01, \eta^2 = 0,03$. Univariata resultat presenteras i tabell 6.

Tabell 6.

Univariata resultat av könskonstellation i syskonparen på de olika rivalitetsskalorna separat.

		N	M	SD	F
Syskonrivalitet	kvinna + kvinna	195	0,33	0,32	3,43*
	man + man	44	0,29	0,29	
	man + kvinna	43	0,49	0,38	
	kvinna + man	159	0,38	0,35	
Modersrivalitet	kvinna + kvinna	195	0,44	0,49	3,79**
	man + man	42	0,37	0,49	
	man + kvinna	43	0,55	0,53	
	kvinna + man	155	0,60	0,57	
Fadersrivalitet	kvinna + kvinna	191	0,44	0,54	2,17
	man + man	40	0,28	0,40	
	man + kvinna	42	0,57	0,57	
	kvinna + man	153	0,49	0,61	

Not. De signifikanta sambanden är fetmarkerade. * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$. N-talet varierar mellan 426 och 441 respondenter på de olika skalorna.

Resultaten i tabell 6 visar tydliga och signifikanta kopplingar mellan könskonstellation och rivalitet. Tukeys post hoc-test visar att manliga respondenter som rapporterar om sin relation till en bror skattar lägst rivalitet på alla tre delskalorna. Manliga respondenter som rapporterar om sin relation till en syster däremot, rapporterar högst syskonrivalitet. Kvinnor som skattar sin relation till en bror har upplevt mest modersrivalitet. Resultaten på fadersrivalitet är inte statistiskt signifikanta ($p = 0,09$) men tendensen är liknande på denna delskala, alltså att män som skattar sin relation till en syster har upplevt mest fadersrivalitet. Det vill säga att respondenter som rapporterar om ett syskon av motsatt kön, har upplevt mest rivalitet i relation till en förälder av samma kön som respondenten själv. De enkönade syskonparen skattar rivaliteten lägre och de tvåkönade paren skattar rivaliteten högre.

Samband mellan kvalitet i syskonrelationen och psykologiskt och subjektivt välbefinnande.

I tabell 7 redovisas resultaten från den korrelationsanalys som gjorts mellan kvalitet i syskonrelationen och de olika välbefinnandeskalorna.

Tabell 7.

Tabell över korrelationer mellan kvalitet i syskonrelationen och psykologiskt och subjektivt välbefinnande.

	Vuxen- affekt	Vuxen- beteende	Vuxen- kognition	Barn- affekt	Barn- beteende	Barn- kognition
Kvinnor						
<i>Psykologiskt välbefinnande</i>						
Förmåga att hantera vardagen	,04	,08	,09	,17**	,09	,14**
Självacceptans	,15**	,20***	,19***	,24**	,08	,14**
Positiva relationer till andra	,16**	,18***	,19***	,15**	,05	,10
Autonomi	,06	,10	,00	,03	,02	,05
<i>Subjektivt välbefinnande</i>						
Livstillfredsställelse	,11*	,15**	,18***	,26***	,13**	,16**
Positiv och negativ affekt	,10	,12*	,12*	,22***	,12*	,14**
Män						
<i>Psykologiskt välbefinnande</i>						
Förmåga att hantera vardagen	,14	,09	,17	,06	,10	,15
Självacceptans	,22*	,23*	,29**	,13	,23*	,20
Positiva relationer till andra	,44***	,37***	,40***	,37***	,32**	,34***
Autonomi	-,26*	-,15	-,23*	-,14	-,16	-,16
<i>Subjektivt välbefinnande</i>						
Livstillfredsställelse	,21	,16	,24*	,13	,15	,15
Positiv och negativ affekt	,13	,15	,17	-,06	,05	,06

Not. De signifikanta sambanden är fetmarkerade. * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$. Överst i tabellen finns resultaten för kvinnor, nederst för män. N-talet varierar för kvinnor mellan 359 och 361 respondenter, för män är n-talet 90.

Resultaten i tabell 7 visar tydliga signifikanta samband mellan flera av de olika delskalorna.

Sambanden ser olika ut för kvinnor och för män. Dessa resultat kommer beskrivas och diskuteras djupare i diskussionsdelen.

Syskonantal och psykologiskt och subjektivt välbefinnande.

För att undersöka multivariata effekter mellan grupperna med olika antal syskon på psykologiskt och subjektivt välbefinnande separert utfördes två MANOVA test. Resultaten visar en signifikant multivariat effekt av antalet syskon på psykologiskt välbefinnande;

$F(4,463)= 4,72$, $p<0,001$, $\eta^2=0,04$, samt en icke-signifikant multivariat effekt av antalet syskon på subjektivt välbefinnande, $F(4,463)= 2,16$, $p=0,07$, $\eta^2=0,02$. Univariata resultat presenteras i tabell 8.

Tabell 8.

Univariata resultat av antalet syskon på delskalorna i psykologiskt och subjektivt välbefinnande separert.

	Antal syskon	N	M	SD	F
<i>Psykologiskt välbefinnande</i>					
Förmåga att hantera vardagen	0	19	4,75	0,53	2,71*
	1	191	4,58	0,83	
	2	118	4,31	0,94	
	3	72	4,53	0,78	
	4 eller fler	68	4,36	0,90	
Självacceptans	0	19	4,82	0,68	2,35*
	1	191	4,73	0,85	
	2	118	4,55	0,95	
	3	72	4,77	0,88	
	4 eller fler	68	4,42	0,99	
Positiva relationer med andra	0	19	4,68	0,85	3,14*
	1	191	4,72	0,85	
	2	118	4,42	1,08	
	3	72	4,71	0,80	
	4 eller fler	68	4,39	1,03	
Autonomi	0	19	4,37	1,00	2,87*
	1	191	4,37	0,88	
	2	118	4,23	0,92	
	3	72	4,63	0,62	
	4 eller fler	68	4,22	0,94	
<i>Subjektivt välbefinnande</i>					
Livstillfredsställelse	0	19	5,26	0,78	2,10
	1	191	5,01	1,06	
	2	118	4,76	1,26	
	3	72	4,87	1,19	
	4 eller fler	68	4,67	1,15	
Positiv och negativ affekt	0	19	5,24	0,73	1,87
	1	191	5,10	1,04	
	2	118	4,78	1,25	
	3	72	4,92	1,09	
	4 eller fler	68	5,07	1,19	

Not. De signifikanta sambanden är fetmarkerade. * $p<0,05$.

I tabell 8 visas signifikanta, om än svaga, samband mellan syskonantal och alla delskalor som ingår

i och mäter psykologiskt välbefinnande. De respondenter som inte har några syskon skattar högst på delskalorna förmåga att hantera vardagen samt självacceptans. Tukeys post hoc-test visar att personer med 0, 1 eller 3 syskon skattar genomgående högre på delskalorna. De personer med 2 eller 4 eller fler syskon skattar alltså genomgående lägre på de skalor som avser mäta psykologiskt välbefinnande. Vad gäller sambandet mellan syskonantal och subjektivt välbefinnande så framkommer inga signifikanta resultat.

Ensbarn och psykologiskt och subjektivt välbefinnande.

Skillnaden mellan respondenter med eller utan syskon och deras psykologiska och subjektiva välbefinnande undersöktes. Det framkom inga signifikanta resultat. Inte heller fanns några betydande effektstorlekar. Frågan är om det egentligen går att jämföra dessa två sample då de skiljer så mycket i antal per grupp (ensbarn, n=21; syskon, n=449).

Sambandet mellan ålder och kvalitet i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen.

I tabell 9 presenteras sambanden mellan kvalitet i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen och ålder.

Tabell 9.

Tabell över korrelationer mellan syskonrelationskvalitet samt respondentens ålder.

	Vuxenaffekt	Vuxen-beteende	Vuxen-kognition	Barnaffekt	Barn-beteende	Barn-kognition
Ålder						
Kvinnor	-,24**	-,16**	-,16**	-,10	-,20**	-,24**
Män	-,04	-,10	,03	,24*	,16	,14

Not. De signifikanta sambanden är fetmarkerade. * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$. N-talet varierar mellan 427 och 442 respondenter på de olika skalorna. Överst finns resultaten för kvinnor; nederst för män.

I tabell 9 visas att det finns signifikanta samband mellan ålder och syskonrelationskvalitet, om än ganska svaga. Sambanden ser olika ut för kvinnor och män. Det verkar vara så hos de kvinnor som svarat att ju yngre man är, desto bättre är kvaliteten i syskonrelationen. Här finns signifikanta samband för alla delskalor utom barnaffekt. Sambanden är starkast för vuxenaffekt och barnkognition (båda $r = -0,24$, $p < 0,01$). För män finns inga signifikanta samband förutom vad gäller barnaffekt ($r = 0,24$, $p < 0,05$), alltså precis tvärtemot kvinnornas resultat; här är det alltså så att ju äldre man är desto högre har man skattat på delskalan barnaffekt.

Kvalitativa aspekter och respondenternas kommentarer

I samband med enkätens första del, kring respondenten och hans/hennes bakgrund, beskriver flera respondenter familjeförhållanden som faller utanför de svarsalternativ som enkäten tillät. En person

skriver att hon har två betydligt äldre halvbröder som hon inte har vuxit upp tillsammans med men som hon ändå har umgåtts med regelbundet under sin barndom. Flera andra respondenter beskriver också att de har syskon som de inte har vuxit upp tillsammans med, och någon skriver att familjen har haft flera fosterbarn under olika långa perioder. Några respondenter beskriver också att de vuxit upp tillsammans med flera mammor, flera pappor eller mor-/farföräldrar. I enkätavsnittet kring syskonrelationskvalitet beskriver några respondenter att relationen såg mycket olika ut under olika perioder i barndomen. Någon skriver att det är svårt att skatta barndomsrelationen som en helhet, någon skriver att syskonrelationen var till glädje fram till sjuårsåldern och att den sedan mest präglades av konflikt, och ytterligare någon beskriver ungefär det motsatta. När det gäller frågorna kring rivalitet har flera respondenter svarat att de själva eller syskonet har olika behov av stöd och att de därför också behandlas olika av föräldrarna, men att detta inte är orättvist. Några beskriver att de själva eller syskonet bor närmre föräldrarna och att de därför har olika relationer till dem. En respondent beskriver att relationen till föräldrarna var konfliktfylld men att syskonen försvarade varandra och höll ihop, och en annan att hon fick mycket stöd av sin syster då relationen till fadern var problematisk. En respondent skriver att svaren skulle sett helt annorlunda ut om frågorna gällt ett annat syskon i familjen, som respondenten upplever som favoriserat.

Några respondenter som inte har något syskon har kommenterat att de hade önskat fler frågor kring att vara ensam barn, då detta exempelvis innebär att alla föräldrarnas förväntningar kanaliseras mot en person, att man bryter mot normen som ensam barn och att detta präglar personer utan syskon och deras livsvillkor.

Diskussion

Syftet med denna studie var alltså att undersöka samband mellan kvaliteten i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen och eventuella kopplingar till andra faktorer som nämnts ovan. Likaså var författarna intresserade av att undersöka om det fanns några könsskillnader mellan män och kvinnor.

Resultatdiskussion

Medelvärdesjämförelser.

De signifikanta skillnaderna var få mellan män och kvinnor när dessa undersöktes för syskonrelationskvalitet, rivalitet samt välbefinnande. Det framkom signifikanta resultat på två av delskalorna i psykologiskt välbefinnande, där kvinnor har skattat signifikant högre än män på delskalan positiva relationer med andra medan män har skattat signifikant högre än kvinnor på delskalan autonomi. De uppmätta skillnaderna är föga överraskande då de stämmer överens med samhälleliga mönster och ideal för kvinnor respektive män, med högre skattningar för kvinnor på de skalor som mäter relationer till andra och högre skattning för män när det gäller självständighet.

Interkorrelationer mellan de olika delskalorna i syskonrelationskvalitet.

Som beskrivits i metoddelen finns det när man tittar på interkorrelationerna mellan delskalorna i syskonrelationskvalitetsskalan ett större samband mellan beteende och kognition, både vad gäller barndomsrelationen och den vuxna syskonrelationen. Minst korrelation finns det mellan affekt- och beteendeskallorna.

I den föreliggande studien syns dessa skillnader i resultaten. Till exempel kan nämnas ett högre medelvärde på delskalorna vuxenaffekt och barnaffekt i förhållande till de andra delskalorna i syskonrelationskvalitet, när sambandet till biologiskt släktskap, könskonstellation samt välbefinnande (här delvis) testats. Likaså korrelerar syskonrivalitet starkast med såväl vuxenaffekt som barnaffekt. Den affektiva delen av syskonrelationen har alltså en särställning. En förklaring kan vara att affektdelen mäter den symboliska betydelsen som man upplever att syskonrelationen har för en. I vuxen ålder kanske man inte kan träffas eller höras så mycket med sitt syskon, men det verkar ändå som att många av respondenterna skattar den känslomässiga kvaliteten som hög. Författarnas uppfattning är att det finns en stor påverkan av den internaliserade syskonrelationen och att denna torde spela större roll vid skattningen av kvaliteten än den faktiska kontakt man har med varandra i det vardagliga livet. Känslorna för syskonet och för syskonrelationen är på så sätt till viss del oberoende av beteende och tankar. Detta bekräftas av Bedfords (1998) forskning som beskrivits i teoriavsnittet. Hon framhåller att sambandet mellan syskonrelationer och välbefinnande snarare

beror på den symboliska mening relationen har för individen än hur relationen ser ut i det dagliga livet och att man som vuxen ha en sparsam kontakt med sitt syskon och vara relativt oinvolverad under perioder i livet, men ändå hysa många starka och varma känslor för varandra.

Sambandet mellan kvalitet och rivalitet i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen.

I studien var samtliga korrelationer mellan syskonrelationskvalitet och syskonrivalitet negativa.

Slutsatsen blir att hypotes 1 (Det finns inget samband mellan upplevelsen av rivalitet och kvalitet i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen.) förkastas.

Dessa resultat verkar skilja sig från de fynd som Stocker et al. (1997) redovisat i sin forskning. De menar att rivalitet är mycket svagt kopplat till upplevelsen av värme i syskonrelationen. Anledningen till att föreliggande studie uppvisar annorlunda resultat skulle kunna vara så att denna studie kommer åt dessa frågor på ett mindre laddat sätt på grund av metodvalet och att svaren därför varit ärligare. Det kan också vara så att de frågor som använts skiljer sig från de frågor som användes av Stocker et al. och denna studie därför kommit åt andra aspekter, det vill säga fått svar på andra frågor. Dessa forskare menar att rivalitet kan fortsätta att vara emotionellt laddat och ”förbjudet” även under vuxenlivet, vilket stämmer överens med fynden i denna studie. Här framkommer det negativa samband mellan modersrivalitet och syskonrelationskvalitet samt fadersrivalitet och syskonrelationskvalitet, för både kvinnor och män, som är starkare vad gäller den vuxna relationen än barndomsrelationen. Detta innebär alltså att ju högre upplevd rivalitet kring mamman och pappan man skattat, desto lägre har man skattat kvaliteten i framförallt den vuxna syskonrelationen. Detta skulle kunna bero på just det som Stocker et al. talar om, nämligen att dessa känslor av rivalitet är laddade och förbjudna och att vi därför inte talar om detta som något som förekommer när vi bli äldre, det anses kanske inte höra vuxenlivet till, men att de ändå finns där inom oss och påverkar upplevelsen av vår syskonrelation. Dessa fynd talar emot Riggios (2000) forskning där hon visat att syskonrivalitet minskar med åldern och att vuxna mycket sällan upplever rivalitet med sitt syskon.

Resultaten visar även att modersrivalitet korrelerade högre med syskonrelationskvalitet än vad fadersrivalitet gjorde. Ju mindre modersrivalitet som upplevs till det åldersmässigt närmsta syskonet, desto högre syskonrelationskvalitet verkar man ha. Denna korrelation mellan modersrivalitet och syskonrelationskvalitet var starkare för män. Upplevelser av rivalitet kring modern spelade alltså större roll för skattningen av syskonrelationskvalitet än upplevelser av rivalitet kring fadern. Detta kan bero på att barn generellt sett tillbringar mer tid med sina mammor.

Samband mellan åldersskillnad, syskonrelationskvalitet samt upplevelsen av rivalitet.

Resultaten för kopplingen mellan kvaliteten i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen och

åldersskillnad, ser olika ut för barndomsrelationen och den vuxna syskonrelationen. Det framkom signifikanta negativa korrelationer mellan barnbeteende och åldersskillnad samt barnkognition och åldersskillnad. Detta samband är logiskt då syskon med stor åldersskillnad generellt sett har olika intressen, befinner sig på olika utvecklingsnivå under uppväxten och bor kortare tid tillsammans i föräldrahemmet. För den vuxna syskonrelationen framkommer få tydliga signifikanta samband.

Hypotes 2a (Åldersskillnaden påverkar kvaliteten i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen (i någon riktning) både i barndomsrelationen och i den vuxna syskonrelationen.) antas för barndomsrelationen men förkastas för den vuxna syskonrelationen.

Den nästintill obefintliga kopplingen mellan åldersskillnad och kvaliteten på syskonrelationen i vuxenlivet talar emot Newmans (1996) tankar om att syskon med stor åldersskillnad är mindre benägna att utveckla stark vänskap. Det kan dock vara så att åldersskillnader och dess betydelse för relationen suddas ut med åren, och att en ”stor” åldersskillnad inte har någon större betydelse efter trettioårsåldern, där många av studiens respondenter befann sig, då man istället betraktar sig och syskonet som jämbördiga vuxna. Det kan också innebära att de skillnader som fanns i barndomen bleknar i minnet, och blir mindre tydliga än vad de faktiskt var under uppväxtåren.

Vad gäller åldersskillnad och upplevelsen av syskonrivalitet så visar det sig när man tittar separat för könen att det hos män finns ett signifikant samband mellan åldersskillnad och syskonrivalitet. Detta indikerar att ju mindre åldersskillnaden är till det åldersmässigt närmsta syskonet, desto mer rivalitet har man upplevt i barndomen. Det finns ingen liknande tendens hos kvinnor. Vad gäller åldersskillnad och moders- och fadersrivalitet, så finns inga signifikanta samband.

Hypotes 2b (Ju mindre åldersskillnad desto större rivalitet har man upplevt i barndomen.) antas när det gäller män, men förkastas när det gäller kvinnor.

Att studien inte visar några signifikanta korrelationer mellan åldersskillnad och moders- och fadersrivalitet är intressant. Flera forskare menar att mindre åldersskillnad ökar rivaliteten. Det kan dock vara så att rivalitet om föräldrarnas uppmärksamhet och gunst är en sak, medan konflikt, bråk och konkurrens om utrymme och leksaker är en annan sak, något som denna studie inte har kommit åt. Mängden bråk mellan syskon som är nära varandra i ålder kan vara större, medan upplevelsen av rivalitet inte påverkas. Det kan också vara så att sambandet mellan åldersskillnad och rivalitet är mer komplicerat, exempelvis kurvilinear. En annan förklaring till resultaten kan vara att moders- och fadersrivalitet handlar om rivalitet i vuxen ålder. Åldersskillnadens relevans kan minska med åren, och på så sätt suddas sambandet mellan rivalitet och åldersskillnad ut.

Samband mellan syskonantal och kvalitet i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen samt upplevelsen av rivalitet.

Det fanns inga signifikanta skillnader mellan antalet syskon och syskonrelationskvalitet, varken vad gäller barndomsrelationen eller den vuxna syskonrelationen. Oavsett om man hade ett eller fler än fyra syskon skattade man väldigt lika på de delskalor som mätte syskonrelationskvalitet.

Hypotes 3a (Det finns samband mellan syskonantal och kvaliteten i relationen till det åldersmässigt närmaste syskonet.) förkastas.

Detta talar emot Riggios (2006) forskning som visar att personer med endast ett syskon rapporterar mindre positiva barndomsrelationer än de från större familjer, samt att ju större antal syskon en person har, desto mer positiva minnen från syskonrelationen i barndomen rapporterar individen. Det talar också emot Newmans (1996) forskning som visar att syskonrelationer i familjer med två barn är de som är minst emotionellt nära. Inte heller stödjer resultaten Stocker et al. (1997) forskning som visar att antalet barn i familjen korrelerar negativt med värme i syskonrelationen. Resultaten är däremot i linje med Riggios när det gäller vuxenrelationer, där hennes forskning inte visar något samband mellan syskonantal och relationskvalitet. Forskningen på området kring relationen mellan antal syskon och relationskvalitet är dock inte entydig, och det är inte sannolikt att det finns ett enkelt och tydligt samband mellan dessa två faktorer.

Studien har funnit ett signifikant samband kring syskonantal samt upplevelsen av rivalitet i barndomsrelationen, som innebär att de som har fyra eller fler syskon har skattat signifikant högre på upplevelsen av rivalitet än de som har ett syskon.

Hypotes 3b (Det finns samband mellan syskonantal och upplevelsen av rivalitet till det åldersmässigt närmaste syskonet.) antas.

Detta resultat ger stöd åt forskning av bland andra Stocker et al. (1997) som visat att barn i större familjer upplever mer konflikt och orättvisa, och att detta kan bero på att föräldrarnas resurser utarmas och inte riktigt räcker till. Även Vogt Yuan (2009) menar att utarmade föräldraresurser kan leda till upplevelser av ojämn fördelning av uppmärksamhet.

Däremot framkommer inga signifikanta samband mellan syskonantal och moders- eller fadersrivalitet. Detta kan bero på att upplevelsen av rivalitet i barndomen kan minska med åren och att moders- och fadersrivalitet, som handlar om rivaliteten i nuläget, inte påverkas av syskonantal på samma sätt som syskonrivalitet, som handlar om barndomsupplevelsen.

Samband mellan biologiskt släktskap och syskonrelationskvalitet samt upplevelse av rivalitet.

Resultaten visar att respondenter med helsyskon skattar relationen signifikant högre än respondenter med halvsyskon på delskalorna barnbeteende, barnkognition samt vuxenbeteende. Däremot fanns inga signifikanta skillnader för vuxenaffekt eller barnaffekt, och inte heller för vuxenkognition.

Hypotes 4a (Om det åldersmässigt närmsta syskonet är hel-, halv- eller styvsyskon påverkar

skattningen av kvaliteten på syskonrelationen.) antas. Resultatet gäller endast för de respondenter med hel- och halvsyskon, då gruppen som svarat i förhållande till ett styvsyskon var för liten för att kunna hypotestestas.

Att relationer med helsyskon skattades högre än relationer med halvsyskon kan bero på att helsyskon har tillbringat mer tid med varandra, då föräldrarna och syskonen med största sannolikhet levt tillsammans hela barnens uppväxt. Halvsyskon däremot, kan tillbringa tid i två olika familjer, och därför mindre tid med syskonet. Att tillbringa tid tillsammans är en förutsättning för att kunna bygga en relation, och därför kan tidsaspekten till viss del förklara de högre skattningarna för helsyskon. En annan möjlighet är att helsyskon anses vara ”riktiga” syskon och att dessa relationer därför uppmärksammas och bekräftas i större utsträckning än relationer med halvsyskon, bland annat under barndomen. Omgivningens sätt att värdera biologiskt släktskap kan på så sätt färga individens sätt att se på sin syskonrelation. Vogt Yuan (2009) pekar på att familjer med styv- och halvsyskon kan sakna tydlig rollfördelning, och att detta kan leda till att syskonrelationerna i dessa familjer kan bli mer präglade av konflikt än syskonrelationer i traditionella kärnfamiljer. Detta kan också vara en förklaring till att halvsyskonrelationerna i undersökningen skattades lägre jämfört med helsyskonrelationerna.

Det framkommer signifikanta samband mellan biologiskt släktskap och syskonrivalitet samt modersrivalitet. Respondenter med halvsyskon skattar rivaliteten högre än respondenter med helsyskon. Sambandet är starkast för modersrivalitet.

Hypotes 4b (Om det åldersmässigt närmsta syskonet är hel-, halv- eller styvsyskon påverkar upplevelsen av rivalitet i relationen) antas.

Vogt Yuan (2009) beskriver att det i ”blandade familjer” med såväl helsyskon som halv- eller styvsyskon och olika typer av biologiska och känslomässiga band mellan barn och vuxna kan förekomma mer avundsjuka eller upplevelser av obalans i föräldraresurserna än i traditionella kärnfamiljer. Detta kan vara en förklaring till dessa resultat. Orsaker till att modersrivalitet är den typ av rivalitet som korrelerar starkast med biologiskt släktskap kan vara att det av någon anledning är mer laddat att ha gemensam mamma men olika pappor, än tvärtom.

Samband mellan könkonstellation i syskonparet och kvalitet i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen samt upplevelse av rivalitet.

Syskon av samma kön skattar syskonrelationen högre gällande såväl barndomsrelationen och den vuxna relationen i denna studie. Riggios (2000) forskning har visat att vuxna syskon av samma kön uppger att de minns syskonrelationen mer positivt än vad syskon av olika kön gör. Resultaten i föreliggande studie följer alltså samma mönster.

Hypotes 5a (Om det åldersmässigt närmsta syskonet har samma kön är kvaliteten på

barndomsrelationen högre än om syskonen har olika kön.) antas.

Däremot visade Riggios forskning också att den vuxna syskonrelationen gynnades av att minst ett av syskonen var en kvinna. Detta visade sig inte stämma med resultaten i denna studie. I stället höll mönstret från barndomen i sig, så att syskon av samma kön skattade relationen högre, kvinnor med systrar skattade högst på samtliga delskalor i syskonrelationskvalitetsskalan, något högre än vad män med bröder har skattade. Kvinnor med bröder och män med systrar skattade relationen något lägre. Detta gällde framförallt vuxenbeteende, där det visade sig att enkönade syskonpar upplever sig ha betydligt mer frekvent och positivt umgänge än tvåkönade syskonpar. Allra högst skattade sig kvinnor med systrar. Kanske kan detta bero på att det är mer accepterat att en person umgås med och har nära vänner av samma kön som honom/henne själv och att samhällsnormerna därför också i större utsträckning uppmuntrar umgänge och vänskap mellan syskon av samma kön.

Hypotes 5b (Kvaliteten på den vuxna syskonrelationen är högre om konstellationen innefattar minst en kvinna/syster.) förkastas därför.

Skillnaden kan bero på att Riggios studie är amerikansk och att könsocialiseringen är starkare i USA än i Sverige. På så sätt kan Riggios fynd förklaras med att kvinnor tar mer ansvar för relationen, medan fynden i denna svenska studie beror på att barndomsmönster i mindre utsträckning suddas ut av könsocialisering. Cicirelli (1989) beskriver att en nära relation till en syster hos både män och kvinnor verkar vara av avgörande vikt för en äldre persons välbefinnande medan nära band mellan äldre bröder har en liten relevans för välbefinnande. Denna koppling torde utifrån föreliggande studies resultat se annorlunda ut i dagsläget .

Resultaten för de olika delskalorna i syskonrelationskvalitetsskalan såg olika ut, personer med syskon av samma kön skattade kvaliteten i den åldersmässigt närmsta syskonrelationen som högre när det gällde kognition och beteende men inte när det gällde affekt. Affektskalorna verkar alltså inte påverkas av hur könskonstellationen ser ut i syskonparet.

Det kan vara så att man hyser lika varma känslor för sitt syskon oavsett om det är en man eller en kvinna, men att interaktionen underlättas av att man är av samma kön. Kanske påverkas kognitionerna också av det eventuellt skulle kunna vara lättare för en person att identifiera sig med ett syskon som är av samma kön.

Det framkommer tydliga och signifikanta kopplingar mellan könskonstellation och rivalitet.

Hypotes 5c (Det finns ett samband (i någon riktning) mellan könskonstellationen i syskonparet och upplevelsen av rivalitet) antas.

Resultaten som visar kopplingar mellan könskonstellation och upplevelsen av rivalitet är intressanta. De enkönade syskonparen skattar syskon-, moders- och fadersrivaliteten lägre, allra lägst skattas rivaliteten i de syskonpar där det ingår två män. De tvåkönade syskonparen skattar generellt högre på alla tre rivalitetsskalor. Det skulle kunna vara så att syskon av samma kön

upplever att de står varandra närmre och är mer lojala mot varandra. Då blir konkurrensen om föräldrarnas uppmärksamhet kanske också mindre viktig. Det förefaller vara så att de respondenter som rapporterar om ett syskon av motsatt kön, har upplevt mest rivalitet i relation till en förälder av samma kön som respondenten själv, alltså vad gäller modersrivalitet så skattar kvinnor som har en bror högst på denna typ av rivalitet, medan män med systrar skattar högst på upplevelse av fadersrivalitet. Detta tyder på att individer är mest benägna att konkurrera med ett syskon av motsatt kön, om föräldern är av samma kön som individen själv. Eventuellt kan det vara så att kvinnor identifierar sig mer med sin mamma och att en eventuell syster också bör identifiera sig mer med mamman, medan en bror "borde" identifiera sig mer med pappan, samt vice versa för männen. Ett syskon av motsatt kön blir därför en större konkurrent när föräldern, oavsett kön, visar lika mycket tillgivenhet och uppskattning för båda syskonen, oavsett kön. Detta är dock endast spekulationer.

Samband mellan syskonrelationskvalitet och psykologiskt och subjektivt välbefinnande.

Det finns signifikanta samband mellan syskonrelationskvalitet och flertalet delskalor i psykologiskt och subjektivt välbefinnande, både vad gäller barndomsrelationen och den vuxna syskonrelationen. Detta är i linje med Bedfords (1998) forskning där hon visat att syskonrelationen är en faktor som kan bidra till upplevelser av välbefinnande i vuxen ålder. Sambanden ser olika ut för kvinnor och för män. För kvinnor framkommer positiva korrelationer framförallt för delskalorna självacceptans, positiva relationer till andra, livstillfredsställelse samt positiv och negativ affekt. Hos de manliga respondenterna finns de positiva korrelationerna främst på delskalorna självacceptans och positiva relationer till andra. För män finns dessutom en negativ korrelation mellan syskonrelationskvalitet och delskalan autonomi, där det finns signifikanta samband på delskalorna vuxenaffekt och vuxenkognition.

Hypotes 6 (Det finns en positiv korrelation mellan kvaliteten på den åldersmässigt närmsta syskonrelationen och subjektivt och psykologiskt välbefinnande.) antas.

Resultaten ser alltså olika ut för kvinnor och för män när det gäller kopplingen mellan syskonrelationskvalitet och välbefinnande. Gemensamt är sambanden mellan syskonrelationskvalitet och självacceptans samt positiva relationer till andra.

Korrelationen mellan den sistnämnda och syskonrelationskvalitet är intressant. När kvinnors och mäns psykologiska välbefinnande jämförs i studien, skattar kvinnor signifikant högre på positiva relationer till andra än män. Men när kopplingen mellan positiva relationer till andra och syskonrelationskvalitet jämförs, är korrelationen högre för män än för kvinnor, vilket innebär att kopplingen mellan dessa två parametrar är starkare för män. Det skulle kunna vara så att de män som svarat på enkäten upplever syskonrelationen som viktig, och att den därför är starkare kopplad till positiva relationer till andra än vad den är för kvinnor, då antalet kvinnor som svarat på enkäten

är större och att spridningen därför är större för kvinnorna. Att det, både för kvinnor och män, framkommer positiva korrelationer mellan syskonrelationskvalitet och positiva relationer till andra bekräftar Ryffs (1989) forskning där hon beskriver att denna delskala handlar om att ha förmåga att känna kärlek, empati, djup vänskap och identifikation och detta torde ha en gynnsam effekt på syskonrelationen.

Resultaten i föreliggande studie visar att självacceptans är tydligt kopplad till kvaliteten i syskonrelationen, både hos kvinnor och män, framförallt i vuxenlivet. Detta bekräftar Ryff (1989), som menar att självacceptans är en av de mest centrala delarna av välbefinnande. Kanske kan det vara så att självacceptans främjar goda relationer till andra, inklusive syskon.

Det är intressant att det för män finns en negativ korrelation mellan syskonrelationskvalitet och delskalan autonomi. Det verkar som att mäns självständighet har en tydligare koppling till syskonrelationskvalitet, på så sätt att en stark autonomi motverkar ”nära” syskonrelationer. Kanske har begreppet autonomi olika innebörd för män och kvinnor. Kraven på att vara oberoende av andra människor, för att ses som eller uppleva sig vara en självständig individ, skulle kunna vara större för män.

Varför syskonrelationskvaliteten har en signifikant koppling till det subjektiva välbefinnandet (livstillfredsställelse samt positiv och negativ affekt) för kvinnor men inte för män, kan författarna i dagsläget endast spekulera i. Det kan vara så att nära syskonrelationer ses som viktigare för kvinnor, och att detta leder till att en god syskonrelation påverkar kvinnors subjektiva välbefinnande mer. Keyes et al. (2002) menar att det subjektiva välbefinnandet är lägre ju yngre man är. Då de kvinnliga respondenterna i denna studie är något yngre än de manliga, har Keyes teori inget förklaringsvärde här.

Slutligen verkar det för kvinnor vara så att barnaffekt är kopplat till alla delskalor förutom autonomi. Även barnkognition är kopplat till de flesta välbefinnandedelskalorna. En möjlig tanke är att de kvinnor som har upplevelsen av en ”lycklig” barndomsrelation också skattar sitt välbefinnande högt. För män finns dock inte denna tendens på samma sätt.

Syskonantal och psykologiskt och subjektivt välbefinnande.

Det framkommer signifikanta, om än svaga, samband mellan syskonantal och alla delskalor som ingår i och mäter psykologiskt välbefinnande. För syskonantal och subjektivt välbefinnande framkommer inga signifikanta resultat.

Hypotes 7a (Subjektivt och psykologiskt välbefinnande påverkas av syskonantal (i någon riktning).) antas.

Genomgående skattar de personer med 0, 1 eller 3 syskon högre på delskalorna. De personer med 2 eller 4 eller fler syskon skattar alltså genomgående lägre på de skalor som avser mäta

psykologiskt välbefinnande. På förmåga att hantera vardagen samt självacceptans har de personer som inte har några syskon skattat högst. Dessa resultat är svårtydda. Hur kommer det sig att personer med just 2 syskon skiljer ut sig, tillsammans med de personer som har 4 syskon eller fler? Finns det något som skiljer personer som har ett jämnt, respektive ett ojämnt antal syskon? Eventuellt kan det vara så att tendenserna till konkurrens, konflikt och rivalitet hanteras annorlunda i familjer där det finns ett ojämnt antal barn, men detta är endast en spekulation och ingenting som behandlats i forskning. När det gäller resultaten som visar att ensam barn skattar sig högre på förmågan att hantera vardagen kan man tänka sig att det kan bero på att dessa individer har fått klara sig själva i större utsträckning, eftersom de inte har haft syskon som har lärt ut färdigheter, istället har de har fått lära sig själva. Det skulle kunna leda till större tilltro till sin egen förmåga. Även självacceptans skattas högre av personer som inte har några syskon. Eventuellt skulle detta kunna ha sin grund i att ensam barn i högre utsträckning fått sina föräldrars fulla uppmärksamhet, och inte behövt konkurrera och jämföra sig med syskon.

Ensam barn och psykologiskt och subjektivt välbefinnande.

Skillnaden mellan respondenter med och utan syskon och deras psykologiska och subjektiva välbefinnande undersöktes. Det framkom inga signifikanta resultat. Inte heller fanns några betydande effektstorlekar.

Hypotes 7b (Det subjektiva och psykologiska välbefinnandet påverkas negativt av att inte ha några syskon.) förkastas.

Resultatet stämmer på sätt och vis överens med den forskning som finns, på så sätt att det inte finns inga entydiga svar på hur man påverkas av att växa upp som ensam barn då det verkar vara en ganska individuell upplevelse.

Ålder och syskonrelationskvalitet

Resultaten ser olika ut för kvinnor och för män. För de manliga respondenterna framkommer inga signifikanta samband mellan ålder och syskonrelationskvalitet. För kvinnor som svarat gäller att ju yngre respondenten är, desto högre skattas kvaliteten i syskonrelationen.

H8 (Ju äldre respondenten är desto högre skattas kvaliteten i relationen till det åldersmässigt närmaste syskonet.) förkastas.

Resultaten går stick i stäv med den bild som såväl Sanders (2004) som Berk (2007) förmedlar; en bild av att syskonrelationen blir varmare med åren, och att den i vuxen ålder handlar mer om omhändertagande av varandra samt att syskon kan ha glädje av att tillsammans se tillbaka på sitt liv och sin relation. Men det skulle kunna vara så att ju längre livet går, desto fler konflikter och dispyter kan man ha, som i sin tur påverkar upplevelsen av kvalitet i den vuxna syskonrelationen.

Resultatet i studien kan också bero på att yngre generationer skulle kunna vara mer benägna att skatta relationer högre. En ytterligare möjlig förklaring kan vara selektionsbias, exempelvis att de äldre personer som har svarat på enkäten liknar varandra på något sätt som gör att de skattar sina syskonrelationer lägre. Kanske har de äldre personer som har fyllt i studien mer komplicerade familjeförhållanden och syskonrelationer, och därför varit mer intresserade av ämnet och att delta i undersökningen. Detta kanske inte i samma utsträckning gäller för de yngre personerna, då de är fler, och därför kanske en mer heterogen grupp. Ännu en gång är dock barnaffekt undantaget. Men varför gäller dessa resultat endast för kvinnor? Kanske ligger mer ansvar på systrarnas axlar vad gäller organisation och planering, varför dessa kanske får ta fler beslut som är av mer avgörande karaktär och som därför rör upp fler känslor som man får stå till svars för?

Metoddiskussion

Den föreliggande studien gör inga kausalitetsanspråk, utan är en explorativ korrelationsstudie. Sambandet mellan välbefinnande och syskonrelationer kan se ut på många olika sätt, vara komplext och dubbelriktat. Trots detta kan de resultat som studien genererat anses bidra till en ökad kunskap inom detta forskningsområde samt utgöra en grund till nya hypoteser för vidare forskning.

Deltagare och urval.

Undersökningsgruppen i denna studie består av ett bekvämlighetsurval och kan inte ses som representativt för befolkningen i allmänhet, även om författarna har försökt öka spridningen bland respondenterna genom att aktivt skicka undersökningen till ett brett urval av personer. Därför kan resultaten inte generaliseras. De personer som valt att svara på enkäten är till största del kvinnor. Knappt en femtedel av respondenterna är män, trots att gissningsvis hälften av dem som fått förfrågan om att delta var kvinnor och hälften var män. De personer som deltagit i studien är sannolikt mer intresserade av mänskliga relationer och syskon än de som valde att inte delta, samt befolkningen i allmänhet. De personer som har deltagit i studien kan också till viss del antas vara lika studiens författare när det gäller bland annat utbildningsnivå och ålder, då en majoritet av de som bjudits in att delta varit författarnas bekanta, och deras bekanta.

Instrument.

En begränsning i instrumenten är att de inte undersöker syskonparets ömsesidiga uppfattning om deras relation, och att vi därför inte vet hur väl två syskons skattningar stämmer överens. Det kanske inte heller alltid är det syskon som är närmst i ålder som man har den närmaste relationen till. Det kan också vara så att syskonrelationen inte i första hand är en dyad utan en triad eller har någon annan typ av utformning/konstellation som inte upptäckts med de valda instrumenten och frågor.

Flera respondenter beskriver i sina kommentarer att de har syskon som är mycket äldre eller som de inte har vuxit upp tillsammans med. Någon beskriver också att familjen har haft ett antal fosterbarn under kortare perioder. Dessa personer definieras inte som syskon i denna undersökning, men har naturligtvis präglats deras liv och uppväxt. Varje individ definierar naturligtvis själv vem som är hans/hennes syskon, men i denna undersökning har författarna valt en definition för att avgränsa. Familjeförhållandena kan också vara andra än sådana som faller inom enkätens ramar, även om författarna försökt göra enkäten så tillåtande som möjligt. Exempelvis kan mor- och farföräldrar varit en del av hushållet. Rivalitetsförhållanden kring dessa, som kanske fungerat som ”extraföräldrar”, kommer denna undersökning tyvärr inte åt, men kan självklart existera. Av praktiska skäl var det nödvändigt att begränsa antalet frågor och svarsalternativ i enkäten. Att exempelvis inrikta sig på det åldersmässigt närmsta syskonet blev därför ett sätt att avgränsa. Ett sätt att kompensera för de begränsade svarsalternativen i enkäten har varit att ge flera utrymmen för respondenterna att lämna fria kommentarer, något som också flitigt utnyttjats.

När det gäller syskonrelationskvaliteten i barndomen kan det vara svårt att skatta relationen då den kan se mycket olika ut under olika perioder. Detta gör att resultaten delvis blir svårtydda; har respondenterna svarat genom att skatta ett genomsnitt av sin syskonrelation, eller svarar de på något annat sätt? Och definierar respondenterna uppväxt på samma sätt?

När det gäller frågorna om moders- och fadersrivalitet handlar dessa om hur respondenten i dagsläget upplever att föräldrarna förhåller sig till honom/henne respektive syskonet. Detta är inte möjligt att besvara för de respondenter vars föräldrar inte längre är i livet, och frågorna blir också svåra att besvara för de personer som rapporterar om ett syskon med vilket man inte har en eller båda föräldrarna gemensamt. Detta är en begränsning i undersökningen, men instrumentet användes ändå, då det var värdefullt att få information om rivalitet i vuxen ålder, och inte bara under barndomen.

I några av instrumenten har vissa items tagits bort. Detta har gjorts efter grundliga diskussioner, för att öka enkätens face validity, det vill säga att respondenterna ska känna tilltro och känna sig bekväma med enkätens utformning och språkliga formuleringar i den. De items som valdes bort bedömdes vara för ”amerikanska” eller för gammalmodiga.

Procedur.

I den tidiga planeringsfasen var intentionen att kombinera enkätundersökningen, alltså den kvantitativa delen, med en intervjudel, alltså en kvalitativ del. Detta hade kunnat leda till fördjupade insikter och ytterligare kunskap om syskonrelationer. Dock fick författarna prioritera bort den kvalitativa delen på grund av tidsbrist och det stora datamaterial som samlades in. Förhoppningen är att någon annan tar vid där denna studie slutar och att de respondenter som visat intresse för att bli intervjuade kring syskonrelationer, kan tänka sig att delta i en uppföljningsstudie.

Statistiska begränsningar.

I den statistiska bearbetningen har författarna utgått från att titta närmre på samband mellan olika faktorer där det funnits en teoretisk kunskap kring olika aspekter av syskonrelationer samt välbefinnande. Detta innebär att det finns en del samband som inte undersökts. Till exempel hade fler korrelationsanalyser mellan olika demografiska faktorer, såsom boendeform, etniskt ursprung med flera, kunnat göras. Då studiens omfång är begränsat valdes detta bort, eftersom detta i så fall krävt en överblick över forskning och teori inom dessa fält. Då studien är av explorativ och inte kausal karaktär, har författarna ansett att detta inte medför alltför stora risker. Skulle studien utvecklas i framtiden är det bra att ta större hänsyn till dessa parametrar, det kräver dock andra forskningsförutsättningar i fråga om omfång.

Som alltid vid statistiska analyser är det viktigt att vara medveten om att individualiteten går förlorad när respondenterna grupperas. Av denna anledning finns en del av de kvalitativa resultat som samlats in med i resultatdelen, för att belysa just individers upplevelser. Författarna anser att de nya hypoteser som kan genereras utifrån kvantitativ forskning legitimerar studiens metodval och upplägg.

Slutligen är det viktigt att vara medveten om att vissa av de grupper som jämförs varit olika i storlek. Detta skulle kunna påverka resultaten på det sätt att respondenterna i de till antalet mindre grupperna får större påverkan än i de större, där en individs svar spelar mindre roll för resultaten. Framför allt bör läsaren tänka på detta i jämförelsen av ensam barn och respondenter med syskon, respondenter med hel- respektive halvsyskon samt vid jämförelser mellan kvinnor och män. De grupper som har jämförts har givetvis uppfyllt kraven som föreligger för statistiska beräkningar, men författarna vill ändå flagga för att detta kan ha en påverkan på resultaten.

Etiska överväganden.

Etiska överväganden har bland annat handlat om att be respondenter lämna sina mejladresser, då anonymiteten bryts. Detta har dock varit frivilligt, men kan ändå innebära att någon respondent har blivit återhållsam i sina svar. Ett annat etiskt problem handlar om att författarna har distribuerat

enkäten bland egna vänner och bekanta. Dessa har kanske känt att det har funnits en risk att de ska kunna bli identifierade genom sina svar. För att kunna räkna ut ålderskillnaden mellan respondenterna och deras syskon frågades efter födelsemånad och –år, men för att minimera möjligheten att kunna identifiera dem uteslöts datumet. Detta har gjort att den uträknade ålderskillnaden blivit mindre exakt, men att anonymiteten i högre utsträckning bibehållits.

Viktigaste slutsatser

Kunskap om syskonrelationen, som ofta är livets längsta relation, är av betydelse för att utöka förståelsen för familjer, familjeband och nära relationer. Ökad kunskap om syskonrelationer kan underlätta vid insatser i familjer, då syskon kan vara en viktig men underskattad resurs för personer som söker psykologisk hjälp.

Resultaten i föreliggande studie visade att syskonrelationskvalitet korrelerar positivt med såväl subjektivt som psykologiskt välbefinnande. Vidare visade det sig att rivalitet korrelerar negativt med syskonrelationskvalitet men att antalet syskon inte har något samband med respondenternas skattning av relationen. Det visade sig också att såväl biologiskt släktskap som könskonstellation var relevant för skattningen av syskonrelationen; respondenter med helsyskon skattade relationen högre än respondenter med halvsyskon på vissa parametrar, och respondenter som hade ett syskon av samma kön skattade relationen högre än respondenter med syskon av motsatt kön. Dessa resultat kan vara av intresse för vidare forskning samt för yrkesverksamma inom psykologiskt och socialt behandlingsarbete. Resultaten kan användas som grund för arbete som syftar till att främja en god syskonrelation, exempelvis genom att lägga extra fokus på att uppmuntra utvecklingen av en nära relation mellan halvsyskon samt mellan syskon med olika kön, och genom att försöka minska upplevelsen av rivalitet. Tidigare forskning har i stor utsträckning fokuserat på negativa aspekter av syskonskapet, som exempelvis rivalitet och konflikt, men det är av stor vikt att se att en god syskonrelation skulle kunna vara en hälsofrämjande faktor, och att syskonrelationskvalitet är kopplat till välbefinnande.

Studien visar tydligt att den affektiva delen av syskonrelationskvaliteten har en särställning. Denna del hade mindre koppling till yttre faktorer som könskonstellation, ålderskillnad och biologiskt släktskap, jämfört med de kognitiva samt beteendemässiga delarna. Detta tyder på att känslorna för syskonet i viss utsträckning är oberoende av beteende och tankar. Även detta kan vara en viktig kunskap som exempelvis kan användas vid behandlingsarbete i familjer, då det ger insikt om att negativt beteende inte nödvändigtvis speglar negativa känslor.

Referenser

- Bandura, A (1977). *Social learning theory*. New York: General Learning Press.
- Barnett, P. A. & Gotlib, I, H. (1998). Psychosocial functioning and depression: Distinguishing among antecedents, concomitants and consequences. *Psychological Bulletin*, 104, 97-126.
- Bedford, V. H. (1998). Sibling relationship troubles and well-being in middle and old age. *Family Relations*, 47(4), 369-376.
- Bergman, L.R. & Daukantaite, D. (2007). Stability of typical patterns of subjective well-being in middle-aged Swedish women. *Journal of Happiness Studies*, 10, 293-311.
- Berk, L. E. (2007). *Development through the lifespan*. Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Bowlby, J. (1973). *Separation: Anxiety & anger. Attachment and loss (vol. 2)*. London: Hogarth Press.
- Broberg, A., Risholm Mothander, P., Granqvist, P. & Ivarsson, T. (2009). *Anknytning i praktiken. Tillämpningar av anknytningsteorin*. Helsingfors: Natur och Kultur
- Cicirelli, V. G. (1989). Feelings of attachment to siblings and well-being in later life. *Psychology and Aging*, 4(2), 211-216.
- Cicirelli, V. G. (1994). Sibling relationships in cross-cultural perspective. *Journal of Marriage and the Family*, 56, 7-20.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2008). Hedonia, eudaimonia, And well-being: An introduction. *Journal of Happiness Studies*, 9, 1-11.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542–575.
- Diener, E. (1994). Assessing subjective well-being: Progress and opportunities. *Social Indicators Research*, 31, 103–157.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71–75.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R.E. & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302.
- Downey, D. B. (1995). When bigger is not better: Family size, parental resources, and children's educational performance. *American Sociological Review*, 60, 746-761.
- Durkheim, E. (1951, orig 1897). *Suicide*. New York: Free Press.
- House, J. S., D. Umberson & K. R. Landis. 1988. Structures and processes of social support. *Annual Review of Sociology*, 14, 293-318
- Igra, L. (1987). *Objektrelationer och psykoterapi*. Lund: Natur och kultur.
- Kawachi, I. & Berkman, L. F. (2001). Social ties and mental health. *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine*, 78(3), 458-467.

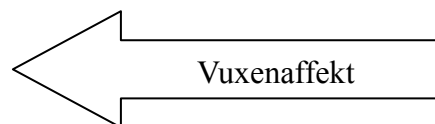
- Keyes, C. L. M. (2006). Subjective well-being in mental health and human development research worldwide: An introduction. *Social Indicators Research*, 77(1), 1-10.
- Keyes, C. L. M., Shmotkin, D. & Ryff, C. D. (2002). Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82 (6), 1007 - 1022.
- Lanthier R. P., & Stocker C. (1992). *The Adult Sibling Relationship Questionnaire*. Denver, CO. University of Denver.
- Levy, D. M. (1941). The hostile act. *Psychological Review*, 48 (4), 356-361.
- Lin, N., Ye, X. & Ensel, W. H. (1999). Social support and depressed mood: A structural analysis. *Journal of Health & Social Behavior*, 40(4), 344-359.
- Lindfors, P., Berntsson, L. & Lundberg U. (2006). Factor structure of Ryff's psychological well-being scales in Swedish female and male white-collar workers. *Personality and Individual Differences* 40, 1213-1222.
- Martensen-Larsen, O. & Sørrig, K. (1994). *Familjemönster och personlighet - Varför man blir den man blir*. Stockholm: Natur och kultur.
- Milevsky, A. (2005). Compensatory patterns of sibling support in emerging adulthood: Variations in loneliness, self-esteem, depression and life satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(6), 743-755.
- Morrill-Richards, M. & Leierer, S. J. (2010). The relationship between sibling maltreatment and college students' sense of well-being. *Journal of College Counseling*, 13(1), 17-31.
- Newman, J. (1996). The more the merrier? Effects of family size and sibling spacing on sibling relationships. *Child: Care, Health and Development*, 22(5), 285-302.
- Persson, B. (pågående arbete, 2010). *Psykosocial familj- och skolmiljö*.
- Pitkeathley, J. & Emerson, D. (1994). *Only child: how to survive being one*. London: Souvenir Press.
- Richardson, A. (2006). Only child - a unique inheritance. *Therapy Today*, 17(1), 36-39.
- Riggio, H. R. (2000). Measuring attitudes toward adult sibling relationships: The lifespan sibling relationship scale. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17(6), 707-728.
- Riggio, H. R. (2006). Structural features of sibling dyads and attitudes toward sibling relationships in young adulthood. *Journal of Family Issues*, 27(9), 1233-1254.
- Roberts, L. C. & Blanton, P. W. (2001): 'I always knew mom and dad loved me best': Experiences of only children. *Journal of Individual Psychology*. 57(2), 125-141.
- Ryan, A. K. & Willits, F. K. (2007). Family ties, physical health and psychological well-being. *Journal of Aging and Health*, 19(6), 907-920.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52, 141-166.

- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069 - 1081.
- Ryff, C. D. (1995). Psychological well-being in adult life. *Current Directions In Psychological Science*, 4(5), 99-105.
- Sanders, R. (2004). *Sibling relations - Theory and issues for practice*. New York, NY: Palgrave MacMillan.
- Sherman, A. M., Lansford, J. E. & Volling, B. L. (2006). Sibling relationships and best friendships in young adulthood: Warmth, conflict, and well-being. *Personal Relationships*, 13, 151–165.
- Sorensen, B. (2006). Spoilt or spoiled: the shame of being an only. *Therapy Today*, 17(3), 38-41.
- Stocker, C. M., Lanthier, R. P. & W. Furman. (1997). Sibling relationships in early adulthood. *Journal of Family Psychology*, 11(2), 210-221.
- Tannen, D. (1990). *You just don't understand: Women and men in conversation*. New York: Ballantine Books.
- Toman, W. (1994, orig 1961). *Family constellations: it's effects on personality and social behaviour (4th ed)*. London: Jason Aronson.
- Västhjäll, D (2002). The measurement of core affect: A Swedish self-report measure derived from the affect circumplex. *Scandinavian Journal of Psychology* 41(3), 19-31.
- Vogt Yuan, A. S. (2009). Sibling relationships and adolescents mental health: The interrelationship of structure and quality. *Journal of Family Issues*, 30(9), 1221-1244.
- Weaver, S. E., Coleman, M. & Ganong L. H. (2003). The sibling relationship in young adulthood: Sibling functions and relationship perceptions as influenced by sibling pair composition. *Journal of Family Issues*, 24(2), 245-263.
- Whiteman, S. D., Becerra, J. M., & Killoren, S. E. (2009). Mechanisms of sibling socialization in normative family development. I L. Kramer & K. J. Conger (red.), *Siblings as agents of socialization. New directions for child and adolescent development*, 126, 29–43. San Francisco: Jossey-Bass.
- Winnicott, D. (1964). *The child, the family and the outside world*. London: Penguin Books.

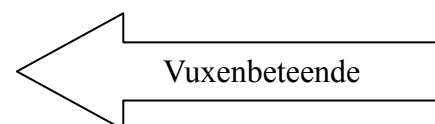
De frågor i enkäten som avser mäta syskonrelationskvalitet samt svarsinstruktioner.

”Här nedanför ber vi dig skatta din relation till det syskon som är närmast dig i ålder. Läs varje påstående noggrant, och markera sedan i vilken utsträckning du håller med eller inte håller med genom att klicka för passande siffra från 1 till 5, där 1 står för ”håller inte alls med”, 2 för ”håller huvudsakligen inte med”, 3 för ”håller varken med eller inte med”, 4 för ”håller delvis med” och 5 för ”håller helt och hållet med”. Har du svårt att bestämma dig, markera 3.”

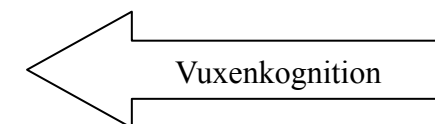
1. Mitt syskon gör mig glad
2. Mitt syskons känslor är väldigt viktiga för mig
3. Jag trivs med min relation till mitt syskon
4. Jag är stolt över mitt syskon
5. Mitt syskon och jag har mycket roligt tillsammans
6. Mitt syskon gör mig ofta mycket arg
7. Jag ser upp till mitt syskon
8. Jag tycker om att tillbringa tid med mitt syskon

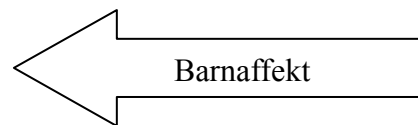
9. I nuläget tillbringar jag mycket tid med mitt syskon
10. Jag ringer ofta till mitt syskon
11. Mitt syskon och jag delar hemligheter
12. Mitt syskon och jag gör mycket saker tillsammans
13. Jag pratar aldrig om mina problem med mitt syskon
14. Mitt syskon och jag lånar saker av varandra
15. Mitt syskon och jag brukar umgås
16. Mitt syskon pratar med mig om sina personliga problem

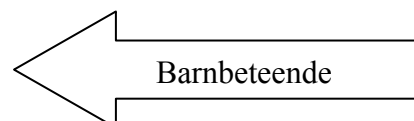
17. Mitt syskon är en god vän
18. Mitt syskon är mycket viktig i mitt liv
19. Mitt syskon och jag står inte varandra särskilt nära
20. Mitt syskon är en av mina bästa vänner
21. Mitt syskon och jag har mycket gemensamt
22. Jag tror att jag är väldigt viktig för mitt syskon
23. Jag vet att jag är en av mitt syskons bästa vänner
24. Mitt syskon är stolt över mig

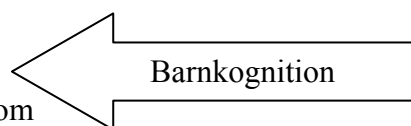
- 25. Mitt syskon störde mig mycket när vi var barn
- 26. Jag minns att jag älskade mitt syskon mycket när vi var barn
- 27. Mitt syskon gjorde mig olycklig när vi var barn
- 28. Jag var ofta arg på mitt syskon när vi var barn
- 29. Jag var stolt över mitt syskon när jag var barn
- 30. Jag tyckte om att vara tillsammans med mitt syskon som barn
- 31. Jag minns att jag kände mig mycket nära mitt syskon när vi var barn
- 32. Jag minns att jag och mitt syskon hade mycket roligt tillsammans när vi var barn

- 33. Mitt syskon och jag hade ofta samma vänner som barn
- 34. Mitt syskon och jag delade hemligheter som barn
- 35. Mitt syskon och jag hjälpte ofta varandra som barn
- 36. Mitt syskon passade ofta mig (ELLER jag passade ofta mitt syskon) som barn
- 37. Mitt syskon och jag lekte ofta ihop som barn
- 38. Mitt syskon och jag tillbringade inte mycket tid tillsammans när vi var barn
- 39. Mitt syskon och jag tillbringade tid tillsammans efter skolan som barn
- 40. Jag pratade med mitt syskon om mina problem när vi var barn

- 41. Mitt syskon och jag var kompisar som barn
- 42. Mitt syskon tyckte inte om att leka med mig som barn
- 43. Mitt syskon och jag stod varandra mycket nära när vi var barn
- 44. Mitt syskon och jag var viktiga för varandra när vi var barn
- 45. Mitt syskon hade en viktig och positiv påverkan på min barndom
- 46. Mitt syskon visste allt om mig när vi var barn
- 47. Mitt syskon och jag tyckte om samma saker när vi var barn
- 48. Mitt syskon och jag hade mycket gemensamt som barn

De frågor i enkäten som avser mäta syskonrivalitet samt svarsinstruktioner.

”Här nedanför ska du skatta hur dina föräldrar under din barndom brukade vara mot dig i jämförelse med det syskon som är närmast dig i ålder. Läs varje påstående noggrant, och markera sedan hur du upplevde att dina föräldrar brukade behandla dig och ditt syskon genom att komplettera meningen med passade alternativ. Klicka för passande siffra från 1 till 5, där 1 står för ”mycket mindre”, 2 för ”mindre”, 3 för ”lika mycket eller lika lite”, 4 för ”mer” och 5 står för ”mycket mer”. Har du svårt att bestämma dig, markera 3.”

1. Jag fick ... kramar än mitt syskon
2. Jag fick ... beröm än mitt syskon
3. Jag fick ... klagomål än mitt syskon
4. Jag fick ... skäll än mitt syskon
5. Jag fick ... saker än mitt syskon
6. Jag fick ... presenter än mitt syskon
7. Jag fick ... valmöjligheter än mitt syskon

De frågor i enkäten som avser mäta moders- och fadersrivalitet samt svarsinstruktioner.

”Här nedan vill vi att du skattar hur du i dagsläget upplever att dina föräldrar förhåller sig till dig och det syskon som är närmast dig i ålder. Läs varje påstående och markera sedan den siffra som stämmer bäst överens med din upplevelse. 1 står för ”oftast mig”, 2 för ”till viss del mig”, 3 för ”varken mig eller mitt syskon”, 4 för ”till viss del mitt syskon” och 5 för ”oftast mitt syskon”.”

1. Tycker du att er mamma favoriserar dig eller ditt syskon mest?
2. Tycker du att er pappa favoriserar dig eller ditt syskon mest?
3. Tycker du att er mamma stöttar dig eller ditt syskon mest?
4. Tycker du att er pappa stöttar dig eller ditt syskon mest?
5. Tycker du att er mamma står närmre dig eller ditt syskon?
6. Tycker du att er pappa står närmre dig eller ditt syskon?